

Református inkvizíció?

Kálvin János megítélésén lemoshatatlan foltot ejtett korának egyik leghírhedtebb eretneke, Miguel Servetus (1511-1553) ügye. Kálvint ellenfelei azóta is igyekeznek kicsinyes és vérszomjas zsarnoknak beállítani. / 5.

Egy édesapa becsülete

„Volt olyan »baráti« beszélgetés, amiről az öt résztvevő közül kettő jelentett.” Csak a gondolatok voltak biztonságban, a titkoszolgálat fondorlatosan behálózta egy település értelmiségét. / 6.

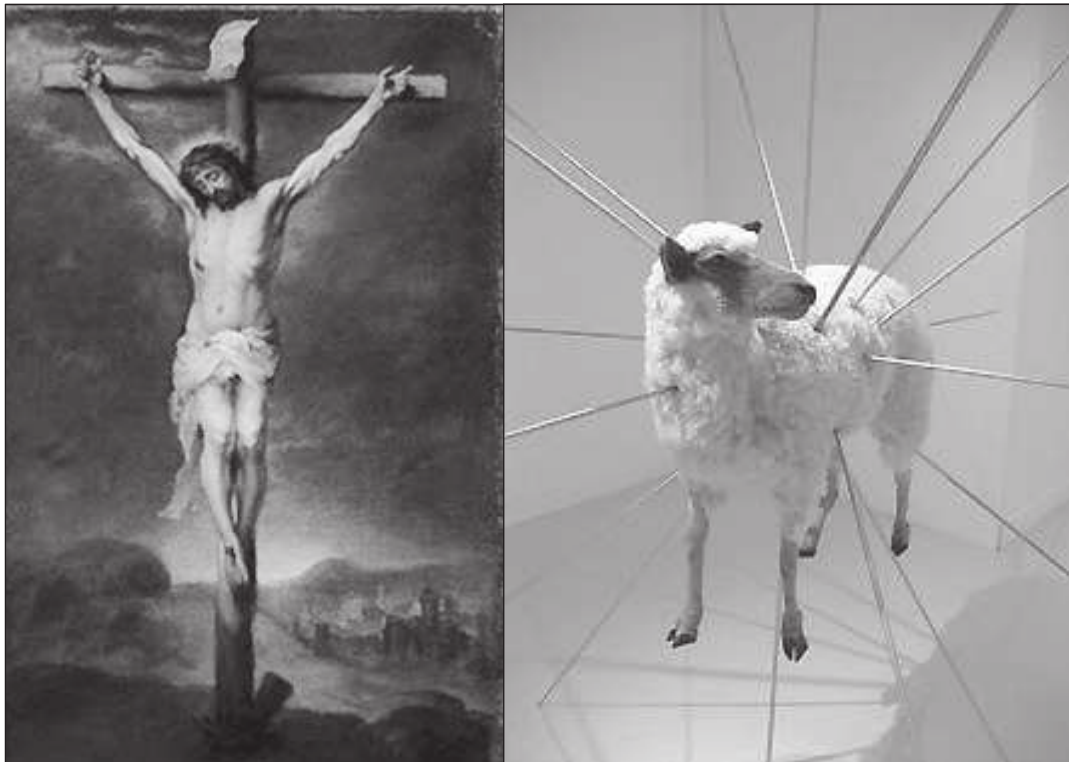
Meddig kell engedelmeskedni?

Van-e joga a keresztyén embernek a lázadásra? A bűn ellen lázadunk, sőt harcolunk kell. De lázadni a felsőbb hatósággal szemben már más kérdés lehet. / 7.

HARANGSZÓ

A KIRÁLYHÁGÓMELLÉKI REFORMÁTUS EGYHÁZKERÜLET GYÜLEKEZETI LAPJA • 2018. ÁPRILIS • 29. évfolyam 7-8. szám • Ára 3 lej

Isten lámpása a Bárány

„Napra sincs szüksége a városnak, sem holdra, hogy világítsanak neki, mert az Isten dicsősége világosította meg, és lámpása a Bárány” (Jel 21,2)

Ezen a húsvéton is sokan kérdeznék, vajon az általunk hirdetett feltámadás mit hoz nekünk? Jézus Krisztus halálának és húsvéti győzelmének története nem kerülhet be sok más feledésre ítélt emlék közé, mert történelmet meghatározó jelentésével megint eleveníteni akar, ébreszteni mély álomból, hogy erőforrás legyen mindannyiunknak.

Isten az emmausi tanítványoknak eszébe juttatta üdvözítő akarátát, mely szerint szenvednie és megdicsőülnie kellett (Lk 24,26)! A Heidelbergi Káté 45. kérdése megkérdezi, mit

használ nekünk Krisztus feltámadása? A felelet harmadik tétele erre így hangzik: hogy „a mi boldog feltámadásunk záloga” legyen. A régebbi fordítás szerint „dicsőséges feltámadásunk biztos záloga”. Isten dicsősége cselekszik a feltámadásban, amely halált eltipró erő, sírgödör sötétjét átütő fény és görcsösen bezárkózó világunk felszabadítása.

Isten Krisztuson át érkező dicsősége a mi gyarló testünket magához hasonlóvá teszi üdvözítő erejével (Fil 3,21). Isten dicsőségét mint erőforrást kell látnunk és láttatnunk. Azt olvassuk, hogy „amint Krisztus feltámadt az Atya dicsősége által, úgy mi is új életben járunk” (Róm 6,4). Ehhez viszont el kellett temettetnünk Vele a halálba a keresztség által. Folytatása a 3. oldalon

Az inkvizíció története

Az inkvizíció a tévelygő eretnekségek kinyomozására létrehozott egyházi ítélőszék volt. Kialakulását az 1179-1234 közötti időszakra teszik, amikor fokozatosan alakult ki működésének mechanizmusa.

Kezdetben az inkvizíció egyértelmű célja a hit és az erkölcsi tisztaság védelme volt. Nemcsak eretnekségeket „kutattak fel” és gátoltak meg, de a hivatásukhoz méltatlan főpapok ügyeit is ők vizsgálták, amiből a középkori egyházban volt szép számmal. Az egyháztörténet által nyilvántartott első inkvizíciós ügyre Kr. u. 385-ben került sor a hispaniai Ávilában, Madridtól kb. 100 km-re. / 4.

A kommunizmus szellemi alapjai

A kommunizmus soha nem volt politikai rendszer. A kommunizmus vallás volt. Ez az ideológia nélkülözött mindent, ami politikai rendszerré tehetné volna, és tartalmazott mindent, ami egy vallásnak, jobban mondva annak is egy eltorzult, kifecsközött formájának, a szektának az ismérve.

Egy politikai rendszer mindenekelőtt logikus. Nem is lehet más, hiszen a politika célja a társadalom működésével kapcsolatos legkedvezőbb szabályozás létrehozása, működtetése, mely biztosítja a társadalom működésével kapcsolatos – sokszor ellentétes – érdekeket. A politika természetesen lehet rossz is, sőt, talán többször működik rosszul, mint jól, de logikus alapvetése attól még megmarad: az egyén és az egyének közösségének érdekére tekint. Ezért nem politika például a diktatúra, hanem egyszerűen csak gazemberség. / 9.

 www.facebook.com/harangszo

A böjt és imádság az ünnep előtt

„A ninivebeliek hittek Istenben, böjtöt hirdettek és kiáltottak...” (Jón 3,5-10)

Isten kegyelméből az elmúlt hetekbenböjt időszakot élhettünk. Vége volt a farsangnak, a szórakozásnak, annak az időszaknak, amikor az ember egy kicsit jobban elengedi magát, és ezért kevesebb ideje jut a szent, a lelki dolgokra. Jóval kevesebbet foglalkozik lelke üdvösségével.

Csakhogy ahhoz, hogy ezeket megcselekedhessük, hitre, elcsendesedésre, imádságos lelkületre és elmélkedésre, bűnbánatra, megtérésre, valamint szívből fakadó őszinte böjtre, önmegtartóztatásra van szükségünk.

Nos, hamvazószerdával elérkezett a nagyböjt ideje, az az idő, amikor összeszedhetjük magunkat, kipótolhatjuk az elmulasztottakat. Amikor komolyan vesszük mindennapjainkat, és igyekszünk ráhangolódni Jézusra, Isten élő Igéjére. Elhatározzuk, hogy Vele végigjárjuk a szenvedések útját stációról-stációra, és átéljük azokat az eseményeket, amelyeket Urunk is átél újra és újra.

Csakhogy ahhoz, hogy ezeket megcselekedhessük, hitre, elcsendesedésre, imádságos lelkületre és elmélkedésre, bűnbánatra, megtérésre, valamint szívből fakadó őszinte böjtre, önmegtartóztatásra van szükségünk. Nem könnyű dolgok ezek, de sohase feledjük el, hogy Isten mindig, mindenben segítségünkre van, és elvezet a végső győzelemre. Ezekre tanít meg minket is Urunk, ha hittel és nyitott szívvel fogadjuk szavait. Figyeljünk hát az Igére.

Ninive, Szíria fővárosa volt. Abban az időben kb. 120-150 ezer lakosa lehetett. Kr. e. 722-ben a szírek lerohanták és megsemmisítették Izráelt, az északi országrészt. 701-ben Júdát, és Jeruzsálemet is majdnem eltörölték a föld színéről. Istentelen, erőszakos és szörnyen kegyetlen nép volt. Ezek mellett még ezernyi bűn terhelte életüket. Bűnök, melyek a gazdagságból és jólétből adódtak. Gondoljunk itt Sodomára és Korinthusra is Pál apostol idejében. Ezek a városok fajtalan-

ságukról voltak híresek. Sodomát el is pusztította Isten.

Ninive városa is megérett az ítéletre. Gonoszságuk feljutott Istenhez az égbe, akár csak Nőé kortársainak bűne. A bűn büntetése pedig halál. Isten azonban nem akarja a bűnös ember halálát, hanem azt akarja, hogy hozzá megtérjen és éljen általa. Pál erről így szól: „Mert az az Isten akarata, hogy minden ember üdvözljön és az igazság ismeretére eljusson.” (1Tim 2,4)

Ezért küldi Jónás prófétát Ninive lakóihoz: Indulj, menj... és prédikálj ott! – hangzott a parancs. (Jón 1,1) Csakhogy Jónás nem engedelmeskedik. Nem követi az Úr világos rendelkezését. Nem viszi Isten megtartó és éltető szavát oda, ahova vinnie kellene. Magunkra ismerünk? Sokszor halljuk Urunk szavát, de sajnos nem adjuk tovább. Vajon

miért is hallgatjuk el?

Gondolunk-e arra, hogy szereteteink megmentése, üdvössége függ ettől? Jónás engedetlensége miatt – amint mondani szokás – megjárja a hadak útját. A tengerbe, majd a hal gyomrába kerül három nap és három éjjel. Imádkozik, és azután a hal Isten parancsára kiveti a szárazra.

Mit látunk? Isten dicsőségére meg kellett volna tennie azt, amire megbízást kapott. Át kellett volna adnia az üzenetet. Szeretnie kellett volna Ninive népét. Nem tette meg, és a szeretet is elmaradt. Nagy hibát követett el! Az Úr azonban nem engedi ki kezéből. Visszaviszi arra a helyre, ahonnan elindult, és másodszor is ugyanazt a parancsot kapja. Ekkor már megadja magát, és engedelmeskedik.

Elindul, és megérkezik az Isten szemében is nagy városba. Egnapi járóföldet tesz meg, és közben teli torokkal hirdeti: „Még negyven nap, és elpusztul Ninive!” Testvéreim! Istennek soha nem volt olyan ítélete, melyet ne hirdetett volna előre, és nem is lesz. A 40 nap elég a gondolkodásra, a kijózanodásra,

a bűnbánatra és megtérésre. A ninivebeliek esetében elég volt.

Vajon nekünk hány prédikáció és mennyi idő kellene ahhoz, hogy megértsük Urunk szavát? Hányszor szólott már hozzánk, és hányszor figyelmeztetett? Tettünk-e valamit lelkünk vagy szereteteink lelke megmentése érdekében? De ha nem, készek vagyunk-e most erre? Mi az, amit tenniük kell, ha kedves az életünk? Azt, amit a ninivebeliek tettek. Csatlakozzunk hozzájuk, és cselekedjünk velük együtt. Fontos itt az, hogy ők csak ítéletet hallottak, mi viszont evangéliumot is hallunk. Mit tettek?

Először is hittek Istenben, hittek az Ő szavának. Nem vitatták, hogy amit hallottak, igaz-e, vagy sem. Tudták, hogy Isten szava, az Ige nem vita tárgya. Megértették, hogy még kaptak 40 napot, és többet nem. Ez az idő kegyelmi idő, a megtérésük ideje. Ha nem használják ki, elvesznek egytől egyig.

Összeszedték magukat, és azonnal böjtöt hirdettek. A hit indította erre őket. A királytól elkezdve mindenki böjtölt. Még az állatokat is böjtöltették. Mélységes bűnbánatot tartottak bűneik megvallásával, és porig megalázták magukat.

Összeszedték magukat, és azonnal böjtöt hirdettek. A hit indította erre őket. A királytól elkezdve mindenki böjtölt. Még az állatokat is böjtöltették. Mélységes bűnbánatot tartottak bűneik megvallásával, és porig megalázták magukat. És mindezt nem képmutatásból, hanem halálosan komolyan tették. Imádkozni is így imádkoztak. Mint a fába szorult féreg, úgy kiáltanak és könyörögnek kegyelemért. Teljes szívvel Istenhez térnek. Mindenki elhagyja gonosz útját, és felhagy erőszakos tetteivel. Ki tudja, mondják, talán megszán, és felénk fordul az Isten. Elmúlik lángoló haragja, és nem veszünk el. Micsoda fordulat. No, de hát, ez a megmaradás útja. Az egész Szentírás arról tesz bizonyosságot, hogy aki hisz, az nem szégyenül meg soha. És íme, cselekedeteiknek meglelt a jutalma, elnyerték, amiben hittek. „És látá Isten az ő cselekedeteiket, hogy megtértek az ő gonosz útjukról. És megbáná az Isten azt a gonoszt, amelyről mondá, hogy végrehajta rajtok, és nem hajtá végre.” (10. v.)

Van hát ereje a hitnek, böjtnek, imádságnak, és megvannak a gyümölcsei az őszinte bűnbánatnak és megtérésnek! Aki ezt teszi, maga is elnyeri jutalmát, az megmarad és örökké élni fog. Te is, én is. Ezt tegyük mi is javunkra. Az Úr legyen segítségünkre ebben!

Az élet felfoghatatlan titka

Sokan próbálták már megfejtetni, megmagyarázni, hogyan alakult ki ez a világ, amelyben élünk. Ősrobbanás? Evolúció? Érdekesnek érdekes, de én tudok egy más, még érdekesebb és való, igaz feleletet erre a kérdésre. Ez pedig a Bibliában van, aminek az ősigazságait egyre inkább elfogadják a tudomány is.

Az élet titka Istennél és Istenben van. „Istennel kezdődik a »kezdet«. Ezért »jól kezdődik«.” Gyökössy Endre pedig azt mondja, hogy Isten nem a semmiből, hanem Önmagából teremtette a kozmoszt. Ez nem jelent mást Gyökössy szerint, mint azt, hogy Isten „gondolta”, „akarta” és „lett”.

Isten teremtette a világmindenséget, ezt az egész lüktető és előrehaladó, fejlődő világot. S nem csak a láthatót, hanem a láthatatlant is. A mindenséget.

A Biblia első lapján ezt olvassuk: „Kezdetben teremtette Isten az eget és a földet. A föld kietlen és puszta volt, és sötétség volt a mélység színén. És az Isten Lelke lebegett a vizek felett.” (1Móz 1,1-2). A „kietlen”, „puszta”, „sötétség”, „mélység” olyan kifejezések, amelyekkel a szentíró a semmit próbálja leírni. S lehet-e azt jobban megfogalmazni?

Isten a semmi után megteremtette a világmindenséget, benne a Földet, a mi kis világunkat. S Isten Lelke lebegett a vizek felett. Érted-e ezt? Mert én is csak úgy, hogy az ősi szöveget próbálom megfejtetni, mely a lebegésre egy olyan szót használ, mint amikor az anyamadar lebeg a fészke s a fiókái felett. Vagyis Isten Lelke nem mozdulatlan. Aktív, dinamikus remegésről van szó, amely világot teremt és melengeti azt.

S nem csak a világot, hanem az embert is. Isten életet lehelt a föld porából gyúrt, teremtett emberbe. Az emberbe, hogy Őt dicsérje és magasztalja. Hálából. Ugyanis ez az élet értelme. „Ha hálaadással azt mondhatjuk: az Egyház él – akkor ezt azért mondhatjuk, mert nem egyszer az álló és mozdulatlan »vizei« felett remegni, vibrálni kezdett az Isten Lelke. Ugyanaz a Lélek, aki egyszer az ősi vizek felett remegett és vibrált a teremtés hajnalán.” (Gyökössy E.)

Ez a győzedelmes és megállíthatatlan élet jelent meg húsvét reggelén a feltámadott

Jézus Krisztusban. Új teremtés mindenki, aki a megáldoztatott és feltámadott Jézus Krisztusnak adja át az életét!

És valóban így van ez: az újjáteremtett ember minden előzmény nélkül, a semmiből teremtetik újjá. Hiszen nincs semmi előzménye, alapja a megszülető új életnek, hogy senki semmivel ne dicsekedjék Isten színe előtt: az új élet egyedül Jézus Krisztusban van és vele kezdődik.

A világ teremtésének rendje és a húsvéti feltámadás életet adó rendje ugyanaz!

CSOMAY ÁRPÁD

Isten lámpása a Bárány

„Napra sincs szüksége a városnak, sem holdra, hogy világítsanak neki, mert az Isten dicsősége világosította meg, és lámpása a Bárány” (Jel 21,2)

(folytatás az 1. oldalról)

Nagyon gazdag ez a dicsőség, éppen az ige üzenetének számtalan titka nyomán, amelyek kijelentett ígéretek lettek az egyházban, annak feltámadt megalapítója nyomán (Kol 1,27). Az Emberfia beül a dicsőség királyi székébe, elérkezik az új világ, amely Krisztus követőinek örök életet jelent (Mt 19,27-30).

A mennyei Jeruzsálemben Isten dicsőségének teljessége árad el, amelynek lámpása

a Bárány. Akiről Ézsaiás mint szenvedő bárányról szól (Ézs 53), Keresztelő János már így kiált fel: Íme az Isten Báránya, aki hordozza a világ bűnét (Jn 1,29)! Jézus Krisztus szenvedésén át, a feltámadáson keresztül jut az Atya jobbára, hogy közben mindenütt lámpása legyen a mindeneket átjáró dicsőségnek. Ezért kell nagyon komolyan vennünk a figyelmeztetést a magunk törékeny és földi lámpásunkra nézve: „Legyen derekatok felőlvézve, és lámpásotok meggyújtva” (Lk 12,5).

Ünneplő Testvéreim! Ne csak emlékezünk a feltámadás eseményére, hanem legyünk Isten dicsőségének szorgalmas hirdetői, várjuk éberén úgy a mennyei országot,

hogy még itt lent már lámpást gyűjtsünk az Ő érkezésének tiszteletére. Erősítsen lélekben és testben bennünket a mindeneken áttörő égi fény, mely az örök életet ajándékozó hatalmától indul és érkezik hozzánk. Megtalál a halál árnyékában is, hogy az életet felkínálja minden szépségével együtt.

Áldott ünnepet kívánok mindenkinek, a boldogan örvendezőknek és a fájaldalmak között reménykedőknek egyaránt, a Királyhágómelléki Református Egyházkerület nevében!

A békesség kötelékében!

Csúry István püspök

Az inkvizíció története

Az inkvizíció a tévelygő eretnységek kinyomozására létrehozott egyházi ítélőszék volt. Kialakulását az 1179-1234 közötti időszakra teszik, amikor fokozatosan alakult ki működésének mechanizmusa. Kezdetben az inkvizíció egyértelmű célja a hit és az erkölcsi tisztaság védelme volt.

Nemcsak eretnységeket „kutattak fel” és gátoltak meg, de a hivatásukhoz méltatlan főpapok ügyeit is ők vizsgálták, amiből a középkori egyházban volt szép számmal.

Az egyháztörténet által nyilvántartott első inkvizíciós ügyre Kr. u. 385-ben került sor a hispániai Ávilában, Madridtól kb. 100 km-re. A város püspöke, Priscillianus szembeszállt az egyre több dogmát felállító egyházi tanítással és a dogma nélküli kereszténység eszméjét hirdette. Tagadta Krisztus preegzisztenciáját és valóságos emberségét (doketizmus). Elítélte a házasságot, a gyermeknemzést, a húsfogyasztást és az askétikus életvitelt követelte meg. Az egyház 381-ben egy időre száműzetésbe küldte, majd több követőjével együtt boszorkányság vádjával 385-ben kivégezte. A mozgalom az erőteljes üldözés következtében a 6. századra teljesen el is tűnt.

A középkorban az egyház hivatalos tanításával szemben egyre többen kezdtek szembehelyezkedni. A soron következő komolyabb tévelygés a 12. század végén hódított a katarok (görögül: tiszták) vagy más néven albigensek (Albi francia város Toulouse mellett) között. A szegyetlen egyházi korrupciót látva sokan nem óhajtottak lelki közösségekben lenni azokkal a főpapokkal, akik hitetlenné tették Krisztus földi testét. Az örökséggel nem rendelkező nemesek ugyanis előszeretettel vásároltak maguknak egyházi méltóságot, amihez a hozzá tartozó egyházi jövedelmet is megkapták. A nép pedig látva, hogy mire költik az érsekek és a püspökök verejtékcseppjeik gyümölcsét, elfordult az egyháztól.

A katarok tanítása szerint az anyagi világ rossz, azt nem Isten teremtette, hanem az Istennel folyamatos harcban álló gonosz erő. Jézus is pusztán szellemként élt a földön, így halála és feltámadása sem volt valós, és nem is ezeknek van jelentősége, hanem tanításainak és azok megtartásának. Érthető hát, hogy a nép körében a katarizmus valós alternatívát jelentett az egyházzal szemben, hiszen a becsületességet és az erkölcsi tisztaságot nemcsak hirdette, de meg is élte! Annyira elterjedt, hogy a 12–13. század fordulójára Dél-Franciaországból szinte teljesen ki is szorította a katolicizmust.

III. Ince pápa fellépett ugyan ellenük, de küldöttei hatástalanok voltak az albigenseket védelmező nemesekkel, az őket tisztelő köznéppel, és a helyi hatalmukat féltő bíborosokkal szemben. A pápa VIII. Lajos király és a nemesség segítségét kérte, akik az eretnységek

kigyomlálásáért cserébe a katarok és támogatóik teljes vagyona mellett ugyanazokban a kedvezményekben és feloldozásban részesülnek, mintha a Szentföldön hadakoztak volna. Ezzel kezdődött az egyházi és világi hatóság eretnekűző közreműködése.

Az inkvizíció intézményesítését IX. Gergely pápa 1233. április 20-i bullája hívta életre, aki a domonkos rendet hatalmazta fel a korrump papság elleni fellépésre, ami a belső tisztaság megőrzéséből hamar külső tisztogatássá vált. A büntetés lehetett vezeklés, ami néha évekig tartó zárandoklatot jelentett (akár Jeruzsálemig), ami alatt a család éhen is halhatott; lehetett börtön, ami vagyonekobzással társult a tömlöcbeli tartózkodás költségeire; lehetett kiközösítés (másod igit terjedő jogfosztás) vagy halálbüntetés, amit ünnepnapokon hajtottak végre, hogy kellő nézőszám mellett minél hatásosabb legyen az elrettentés. Néhány esetben az elhunytakat kiásták, és csontjaikat megégették, majd hamvaikat szétszórták, nehogy ereklye lehessen a többi eretnek számára.

A legismertebb és legvéresebb az ún. spanyol inkvizíció volt. A kínzás közkedvelt módszernek számított, bár csak egyszer lehetett alkalmazni az eljárás során, és csak egészséges embereken. A legkegyetlenebb a spanyolcsizma volt, de a víztortúra, a hátrakötött karokkal való fellógatás, a test égetése vagy a körmök letétele is igazán hatásosnak bizonyult.

Az inkvizíció ezen ága 1479–1480-ban alakult, Aragóniai Ferdinánd és Kasztíliai Izabella uralkodása alatt, akiknek álma az egységes keresztényen spanyol állam volt. Éppen ezért nemcsak eretneknek tartott keresztényeket üldöztek (ami az inkvizíció egyik alapelve volt), hanem a muzulmánokat (mór) és a zsidókat is. 1492-ben királyi dekretummal három hónapot adtak a zsidók és mórok számára az ország elhagyására vagy az áttérésre. Hozzávetőleges adatok szerint

kétszáz ezren menekültek vagyonaikat hátrahagyva először Portugáliába, majd északi kikötővárosokba. De százezernyi maradtak, akik állandó félelemben éltek.

Tomás de Torquemada (akinek egyik nagyanyja zsidó volt) a hírhedt inkvizítor vezetése alatt 1481 és 1498 között százezer pert folytattak le, aminek eredményeként tízezer máglyarakást gyűjtöttek meg az „eretnekek” alatt.

Magyarországon először III. Ince pápa idején érzetette hatását az inkvizíció. A pápa kérésére magyar csapatok indultak kereszties hadjáratra a katarokhoz hasonló eretnység ellen, a bolgár bogumilok („istenesek”) közé a mai Szerbia és Bulgária területére. Később a kunok betelepítésével a bogumil kapcsolatok megelőzésének érdekében, IV. Béla hercegének idején buzgón ellenőrizték a keresztényen tanítást közöttük. A mohácsi vész után azonban az inkvizíció volt a római egyház legkisebb gondja Magyarországon.

Az ellenreformáció idején a katolikus egyház Magyarországon az erőszak helyett inkább vallási és társadalmi téren próbált a protestantizmus térnyerése ellen cselekedni, és az elvesztett pozícióit visszaszerezni. A néhány lefojtott boszorkányper pedig világi jellegűnek számított, mert nem az istentagadás kérdése foglalkoztatta a kihallgatókat, legfeljebb az istentelen és közérkölcset sértő magatartás.

Az inkvizíció intézményét 1965-ben végleg megszüntették, a szervezet utóda a Hittani Kongregáció lett, ami elsősorban a katolikus tanítást felügyeli. Már nem alkalmaz kínvallatást és börtönbüntetést, de gyakran él a kiközösítés büntetésével.

II. János Pál pápa 2000. március 12-én, nagyböjt első vasárnapján bocsánatot kért az Úrtól és az érintett emberektől a katolikus egyház múltban és jelenben elkövetett összes addigi bűneiért: az inkvizícióért, a kereszties hadjáratokért és a zsidóellenes cselekedetekért.

A Szervét-ügy: református inkvizíció?

Kálvin János megítélésén lemoshatatlan foltot ejtett korának egyik leghírhedtebb eretneke, Miguel Servetus (1511-1553) ügye. Kálvint ellenfelei azóta is igyekeznek kicsinyes és vérszomjas zsarnoknak beállítani, mintha az ő lelkén száradna Szervét halála. Pedig ez távolról sem így volt.

A spanyol származású orvos először Zaragózában tanult, majd Toulouse-ban jogot hallgatott. Már 15 évesen egy Juan de Quintana nevű ferences szerzetes szolgálatába állt, aki V. Károly király gyóntatója volt, így ő is jelen lehetett, amikor VII. Kelemen német-római császárrá koronázta. Szervétet talán ez a tapasztalat is komolyan befolyásolta abban, hogy hamarosan otthagya szolgálatát. Meglátta a bibliai elvek és a valóság közti ellentétet, ami kora egyházára annyira jellemző volt.

Jogi tanulmányainak köszönhetően, éles logikájával kitűnően tudott érvelni, ezért hitvitázónak állt. Mindössze 20 éves volt, amikor a „Szentháromság tévelygéseiről” írt könyve miatt mind a katolikus inkvizíció, mind a reformátusok eretneknek nyilvánították. Véleménye szerint sem a Szentháromság, sem a Krisztus kettős természetéről szóló tanítás (Isten természetét nem lehet megosztani) nincs benne a Bibliában, ezért el kell azokat vetni. A gyermekkeresztiséget szintén

Igazságtalanság Kálvint okolni a Szervét elleni fellépésért, akit Szentháromság-tagadása miatt egész Európában köröztek. Ügye korántsem számított egyedi esetnek. Egy volt a sok közül. A francia inkvizíció például 1533. december 11-i ítélete szerint Etienne Le Court eretneket nyilvánosan meggyalázták, megfojtották majd megégették, amiért azt szorgalmazta, hogy nők is hirdessék az evangéliumot.

elvetette, illetve felszámolandónak ítélte a magántulajdont a gazdasági egyenlőség elve szerint. Helyette mindent közös használat alapján képzelt el.

Szervét az eretnokség ítélete elől menekülni kényszerült. Így jutott el először Bázalbe, ahol Johannes Oecolampadiushoz, majd tovább Strassbourgba, ahol Martin Bucerrel és Wolfgang Capitóval találkozott, de a nagy reformátorok egyike sem tudta rábeszélni eretnoksége feladására. Mivel a svájci és német reformáció is egyaránt elutasította nézeteit, ezért Szervét visszatért Franciaországba és felvette a Michel de Villeneuve álnevet, és orvosi tanulmányokba kezdett.

Húsz évvel később ismét perbe fogták, de három kihallgatás után megszökött a

Vienne-i börtönből (valószínűleg a hatóság egyes tagjainak közreműködésével). A pert ennek ellenére lefolytatták, és eretnokségben bűnösnek találták, továbbá a királyi rendeletek megszegése és szökés miatt könyveivel együtt kis tűzön való megégettetésre ítélték.

Rejtély, hogy ezután miért ment éppen Genfbe, hiszen Kálvinnal folytatott levelezései hangneme ekkora már eldurvult és személyeskedésbe csapott át. Semmi jóra nem számíthatott ott. Egyes vélemény szerint azonban éppen Kálvin megbuktatására törekedhetett, akinek ekkortájt híresen rossz viszonya volt a városi tanáccsal. Kálvin ellenfelei, a libertinusok (szabadosok) ugyanis nem nézték jó szemmel a szigorú Kálvin következetes törvényességét, aki puritán elvűként a szabadság ellen volt. Puritanizmusa azonban nem merült ki a szigorú életmódban, hanem minden álságos, fölösleges és Istentől elválasztó dolog kerülését jelentette.

Szervétet megérkezése után a genfi hatóság hamarosan letartóztatta és megindította ellen az eljárást eretnokség vádjával. A per során adatokat kértek a vienne-i törvényszéktől, ahonnan válaszképpen Szervét kiadatását kérték. A tanács választás elé állította Szervétet: Genfben vagy Vienne-ben akar bíróság elé állni? A genfi magisztrátus és a savoyai herceg között ugyanis még mindig nem dőlt el végérvényesen a város joghatóságának

kérdése. A városi tanács függetlenségét és szuverenitását egy ilyen horderejű ügy pedig végleg megerősíthette volna. Szervét a genfi eljárás folytatása mellett döntött. A kistanács elrendelte hát, hogy: „írásék barátságos levél, hogy nem adjuk vissza, de kellő igazságot szolgáltatunk.”

Ezzel tulajdonképpen felvállalták azt a katolikus nyomást, miszerint ha nem ítélik el Szervétet,

akkor azt bizonyítják, hogy a reformáció a felelős az eretnekek elszabadulásáért Európa szerte. Az ítélet tehát már ekkor kezdett körvonalazódni, de korántsem beszélhetünk politikai perről.

Tévedés tehát Kálvinról azt gondolni, hogy kicsinyes bosszúból vagy vérszomjas zsarnokoskodásból íteltette el Szervétet. Kálvin ráadásul francia menekült lévén nem bírt genfi polgárjoggal sem, csak teológus tanácsadóként vehetett részt a perben. Miután a berni, zürichi, schaffhauseni és bázeli egyházak elé terjesztették az ügyet véleményezésre, mind a négy város elítélően nyilatkozott Szervét tanairól, és kérte megbüntetését. 1553. október 26-án Genf város kistanácsa meghozta döntését: „Szervét ítéltesék arra,

hogy a Champel mezejére vigyék, ott elevenen megéssék; holnap hajtsák végre és könyveit is égessék el.” Kálvin több lelkész-társával próbálta a máglyahalál helyett a kevésbé kegyetlen kard általi kivégzést elérni, de nem jártak sikerrel.

Kálvin tehát nem volt sem jobb, sem rosszabb koránál. Nem a kegyetlenség vezérelte, hanem a korra jellemző jogszokás betartása. Az eretnokség ugyanis nem valami más eszme volt abban az időben, mint ma, hanem szélesebb körű politikai és társadalmi fellépés. Elég csak a huszitizmusra gondolni, melyben elválaszthatatlanul fonódott össze a két szín alatti úrvacsorázás igénye és a cseh nacionalizmus. Mindkettő „megelőzte korát”.

Igazságtalanság Kálvint okolni a Szervét elleni fellépésért, akit Szentháromság-tagadása miatt egész Európában köröztek. Ügye korántsem számított egyedi esetnek. Egy volt a sok közül. A francia inkvizíció például 1533. december 11-i ítélete szerint Etienne Le Court eretneket nyilvánosan meggyalázták, megfojtották majd megégették, amiért azt szorgalmazta, hogy nők is hirdessék az evangéliumot.

1903-ban Szervét megégetésének helyén egy gránit emlékművet emeltek ezzel a felirattal: „Vétek, mely hozzátartozott századához.” Sokat mondó ez a megfogalmazás, mert benne foglaltatik az eretnokség és az az elleni korabeli fellépés megítélése is. Kálvin és Szervét egy olyan kor gyermekei voltak, amelyben minden eretnokség halált érdemelt, mert a lélek megrontása akkoriban még súlyosabbnak számított a testi élet elvesztésénél is!

Egy édesapa becsülete nyomában

„Volt olyan »baráti« beszélgetés, amiről az öt résztvevő közül kettő jelentett.” A félmilliót is elérte a romániai besúgók száma. Csak a gondolatok voltak biztonságban. Mersdorf Ilona és Horváth Pál dokumentumkönyvének* árnyékvilágában a titkosszolgálat fondorlatosan behálózta egy település értelmiségét. Az „Erről nem beszéltünk” Beszterce ostromát idézi, a kommunizmus hatvanas és hetvenes éveiből.

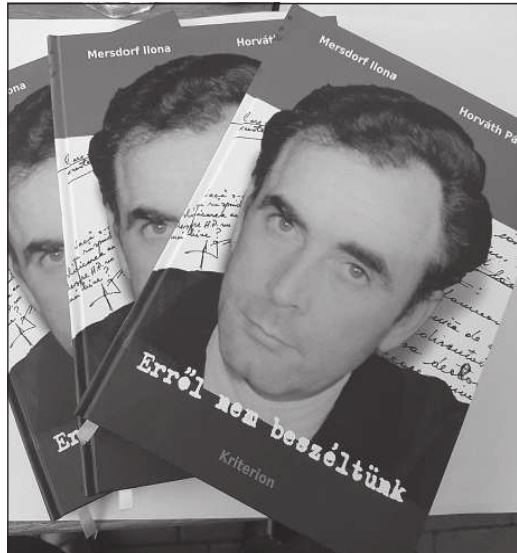
Egy középkorú üzletember bécsi irodájában megcsörren a telefon. Egyik volt besztercei osztálytársa érdeklődik, eljön-e a közelgő osztálytalálkozójukra. Igenlő válasza után barátilag figyelmezteti: „Ne csodálkozz, ha lesznek, akik nem fognak veled szóba állni.”

Ezzel a telefontalálkozódik minden. És egy hamarosan továbbküldött újságcikkkel folytatódik, amelyben a rég elhunyt édesapát azzal vádolja a szerző, hogy Horváth Pál egykori besztercei magyartanárral együttműködött a Szekuritátéval.

Müller Árpád állítását arra alapozta, hogy Horváth Pál egyik tanártársa ellen tanúskodott 1960-ban, egy besztercei koncepció per során, sőt szerinte Horváth a vád koronatanújaként működött közre Schuller Jenő elítélésében.

A 38 évvel később megírt újságcikk rég eltemetett emlékeket ébreszt a város lakóiban. Az ifjabb Horváth Pál konszolidált ausztriai életében egyszerre csak arra ébred, hogy édesapját az egykori kommunista rendszerrel való összjátékszálalással gyanúsítják. Lelkében évekig ott lappang ez az egyoldalú állítás, amely ellen apja már nem védekezhet. A múltnak egy általa lezártnak vélt szakasza dereng fel előtte, amit ő még fiatalon a háta mögött hagyott, amikor megözvegyült édesanyjával egy Trabantban elindultak új életet kezdeni.

Anyját hiába kérdezi, ő magába zárja a fájdalmas emlékeket, ezért Pálban megérik az

elhatározás: utánajár a történeteknek. Ő maga öt évvel a sokat emlegetett per után született, nem tudhatja hát igazak-e, vagy sem az apjával kapcsolatos vádak. A történet a helyi magyar közösséget is megosztja. Mindenki tiszteli az egykori tanár úr közösségépítő és kulturális munkáját, de a koncepció perben való részvételét többek megbocsáthatatlan botlásként tartják számon.

Ifjabb Horváth Pál visszatér Erdélybe. Felkeresi apja volt barátait, kollégáit, ismerőseit. Az idő sürgeti, hiszen néhány ismerőstől már végérvényesen „elkészt”. Elsőként az 1960-as meghurcoltat, Schuller Jenőt keresi fel és nyomában még sokakat. A beszélgetések nehezen indulnak, óvják: ne foglalkozzon a múlttal.

Kiderül, hogy az 1960-as per koncepció előzménye voltaképpen egy 1959-es központi bizottsági határozat, amelyben a Ceaușescu-előd Gheorghe Gheorghiu-Dej pártfőtitkár utasítást ad az erdélyi magyar oktatással való leszámolásra. A titkosszolgálat kreált vádakkal robbantja szét a tanári közösségeket, meghurcolja a város prominens tagjait, elhinti az egymás iránti gyanakvás magvait. Miközben majd mindenki áldozatnak tartja

magát, bárkiről könnyűszerrel elhiszik és elhítetik velük, hogy besúgó. A Szeku ördögi munkáját mi sem bizonyítja jobban, mint hogy az egymás ellen fordított személyek évtizedek múltán, a rendszerváltozás után is fenntartják egymás elleni vádjukat.

Pál kutatásának másik irányát a titkosszolgálati iratok képezik, a Szekuritáté Irattárát Vizsgáló Országos Tanács archívumában. Az ezeröt száz oldalnyi dokumentum átnézése során végre kézbe veheti az édesapja beszerzésére irányuló iratot is. Az igazság pillanata, de a megnyugvásé is. Édesapja beszerzési kísérlete meghiúsult, Horváth Pál ugyanis egy ügyes trükkel felvételét kérte a pártba, majd a szerveknek sajnálkozva szét-tárta kezét: lépése miatt elveszítette az „el-lenséges elemek bizalmát”.

A reá vonatkozó dossziék négy vaskos kötetet tesznek ki, az első irat 1952-ben, az utolsó pedig 1982-ben íródott, négy évvel a halála után. Az iratgyűjtőkből kirajzolódott a besztercei magyarság két évtizedes története, egy árnyékvilágé, amely éjjel-nappal leste minden lélegzetvételüket. Pál száznál több ügynök fedőnevét listázta ki, akik több mint félezer emberről jelentettek. Volt olyan „baráti” beszélgetés, amelyikről az öt résztvevő közül kettő is jelentett.

A rendszer mindenről tudni akart. Csak a gondolatok voltak biztonságban. A rendszerváltás előtti Romániában félmillió besúgó jelentett környezetéről, munkahelyéről, sőt bizonyos esetekben a saját családjáról is. Pál elmesél egy epizódot a bukaresti irattárból, ahol egy férfi az eléje tett dokumentumba tekintve sírni kezd. Kicsoda az, aki jelentett róla, kérdezik tőle részvétellel. Otthon főzi az ebédet, jön a megtört válasz.

A karaktergyilkos suttagó hadjáratra Pál, immár bizonyítékokkal a kezében válszol, méghozzá ott, ahol minden elkezdődött: Besztercén, az érintettek jelenlétében. A tényekkel és dokumentumokkal alátámasztott előadás eléri célját, a résztvevők egyperces néma csenddel adóznak Horváth Pál emlékének, a vádaskodó hadjáratot folytató személy pedig nyilvánosan bocsánatot kér.

Ifjabb Horváth Pál a sokéves kutatómunka anyagát szerzőtársával, Mersdorf Ilonával kötetbe szerkesztette, mely családi történetként indul, de látóképe folyamatosan bővül, így végül egy teljes város közösségére nyerünk rátekinést. Ugyanígy minden erdélyi, magyarországi városnak megvan a maga vész-korszaka, a kommunizmus időszakából, jó lenne a múlt kavicsaiból kirakni az egységes képet, ahogyan azt Horváth Pálék is tették.

*(Mersdorf Ilona – Horváth Pál: Erről nem beszéltünk. Kriterion Kiadó, Kolozsvár, 2017)

Meddig engedelmes a keresztyén ember?

Van-e joga a keresztyén embernek a lázadásra? A bűn ellen lázadunk, sőt harcolnunk kell. Az ő emberünk megöklése és új emberünk meglevenítése folytonos feladatunk ebben az életben. De lázadni a másik emberrel szemben, lázadni a felsőbb hatósággal szemben már más kérdés lehet.

A hatóság vagy hatalmasság Istentől nyert hatalom alapján teljesíti a vezetés feladatát. A felsőbb hatóságot azért rendelte az Isten, hogy a közösség életét megkönnyítse. Azért van a hatalmasság, hogy védje a védelemre szorulókat, megfékezze a rossz szándékúakat, őrizze az igazságot, tisztességet és a békét.

Minden hatóságot Isten rendel. Azért rendelte Isten a hatóságot, hogy az ember életében rend lehessen, hiszen a hatóságok nélkül a „halandó ember dolgai nem állhatnak meg sikeresen”. Még a kegyesség és hit nélküli hatóság is az Isten akaratából van. Mint ahogyan a jégeső, viharok és az ember egyéb nyomorúságai is. Egyértelműen a bűn következményei ezek.

De ez a felsőbbiségnek adott hatalom nem feltétel nélküli és végtelen hatalom. Akkor, amikor ez a feljebbvaló Isten ellen cselekszik, Isten törvényével ellentétesen cselekszik, akkor ő is, és mindazok, akik ennek a hatalmasságnak engednek, bűnt követnek el. Az ilyen hatalmasság törvényeinek nemcsak hogy nem szabad engedelmeskedni, de „minden eszközzel ellent kell állni”. A földi hatóság ugyanis hatalommal rendelkezik a földi dolgok felett, de a lelket nem uralhatja és nem is uralja. A hit az Isten szabad ajándéka. Ezért erre nem lehet erőszakkal kényszeríteni senkit, de ettől eltiltani sem lehet senkit.

Megkülönböztethetünk jó és rossz hatóságot. Egyértelműen jó az, amelyik kötelességet maradéktalanul teljesíti. A rossz pedig az, amelyik mesterkedéssel saját érdekeit képviseli a közösség jogaival és érdekeivel szemben. De a keresztyén egyháznak és tagjainak tudnia kell, mert ez tény, a Királyok Királya, a Krisztus győz minden hatalom felett. Ez ad erőt a tűréshez és a küzdelemhez egyaránt.

Ha beszélünk a hatalmasságról, beszélünk kell az alattvalók kötelességeiről is. Első és legfontosabb talán az, hogy az alattvalók ismerjék fel Isten jótéteményét a hatóság jelenléte és szolgálata által. „Tiszteljék tehát és becsüljék – az alattvalók – a hatóságot, mint Isten szolgáját; szeressék, támogassák és imádkozzanak érte, mint atyjukért”. Tisztelni és engedelmesen becsülni kötelessége az alattvalónak a feljebbvalót. Nem az elnyomás, nem a megalázás és kizsákmányolás tűrése céljából, hanem az isteni rendnek való engedelmisség miatt. Mert aki a küldöttet nem tiszteli, az magát a Küldőt veti meg. Ez

pedig maga a Mindenható Isten. A küldöttékért inkább imádkozni szükséges, hogy Isten adjon nekik bölcsességet a feladatuk becsületes elvégzésére.

Keményen, egyértelműen és logikusan hangzanak a fentebb említett tények. De magától értetődik, hogy ez a fajta magatartás a való életben és a világban nagyon sok türelmet, bölcsességet és becsületességet igényel. Egy olyan világ képe ez, amelyben elenyésző az önzés és a hatalomvágy. Egy olyan világé, ahol nincsenek érdekellentétek, mert mindenki érdeke Isten rendjének a megtartása. De ha meg is adjuk a császárnak, ami őt megilleti, meddig tűrhetjük önkényességét? A békesség érdekében hallgatni szükséges a jó keresztyén embernek? A II. Helvét Hitvallás a lelkünkre köti, hogy „engedelmeskedjék a nép a hatóság helyes és jó törvényeinek”, mert „aki azért ellene támad a hatóságnak, Isten súlyos haragját vonja magára”. És itt a kulcsfogalom és feltétel az a „helyes és jó törvény”. Mert ahogy a próféták vagy Keresztelő János is a vezetők szemébe mondta a helytelen és

rossz törvénykezéseket, úgy ma is helyes az, ha nem engedünk a helytelen rendelkezéseknek és igazságtalanságoknak. Olyan rendelkezéseknek és parancsoknak kell engedelmeskednünk, melyek Isten akaratával ellenkeznek és minket Isten ellen akarnak fordítani. Ugyanakkor, ha a zsarnokok, vezetők, feljebbvalók csak a testet nyomják el, de a lelket, a hitet sértetlenül hagyják, akkor viselni kell a jogtiprást, amíg Isten hagyja azt.

Az Istenre hallgatni akaró embert mindeképpen megviseli egy-egy ilyen kényes helyzet. Amikor el kell döntenie, hogy kinek engedelmeskedik. Amikor el kell döntenie, hogy szembeszáll a zsarnokkal, az igazságtalannal, vagy pedig tűr és Isten cselekvésére várakozik. A tökéletlen világban tökéletességre törekvő tökéletlen ember vívódása ez. A világ bűn miatti romlottsága, hogy vállalnunk kell a ránk kényszerített lázadást?!

Lázadni Isten nevében: nem önös érdekből és nem személyes sérelmek miatti bosszúból, hanem Isten szavának és akaratának érvényesítése érdekében. Az engedheti meg magának ezt a lázadást és zsarnokok leváltására való figyelemfelhívást, aki nem önmagának, hanem Krisztusnak és Isten dicsőségének él ebben a világban. Az lehet hatalmasságot leváltó, zsarnokok felett ítéletet hirdető, aki nem ítélkezni akar, hanem Isten akaratából az Ő szavának és akaratának érvényt szerezni törekszik. Aki nem saját vágyainak, indulatainak, vagy másoknak, hanem csakis és egyedül az Istennek engedelmeskedik.

GHITEA-SZABÓ JÓZSEF-LEVENTE

Falu a kommunizmus célkeresztjében

Ha azt mondom: Szentjobb, mindenki a Szent István-ereklyére gondol, amit közel négy évszázadon át őriztek a kis partiumi településen. Azonban a falu kommunista időkbeli története is legalább annyira érdekesítő, bár alig beszélhetünk kutatómunkáról és írásos forrásokról. Az események szemtanúit addig kell beszélgetni, kérdezni, amíg még közöttünk vannak.

Malenykajarabota, „csak egy kis munka”. Ezzel a hazugsággal hurcolták el a szentjobbi svábokat is. Alexandr Szolzsenyicin szavai kíváncsoknak ide: „Nincs olyan vastag bőrt igénylő hazugság, amit egy kommunista szemrebbenés nélkül ki ne mondana.” Kálmándi Papp László, a későbbi szentjobbi „tanító bácsi”, Nagykároly és környéke sváb lakosságának elhurcolását írja le *Svábok a paradicsomban* című kötetében.

Az ifjú gimnazista azzal biztatja aggódó szüleit: három hét nem a világ. A hetekből évek lesznek, nem véletlenül jegyzi meg a könyv egyik szereplője az első, indulás előtti fogolyszámlálás alkalmával: „Te, ezek nem tudnak számolni!” Szentjobbról 33 német és egy magyar nevű lakost hajtott el 1945. január 5-én a Vörös Hadsereg. A legtöbben majdnem öt évet töltöttek a messzi idegenben. Kilencen azonban nem éltek túl az embertelen körülményeket. A település minden évben, Szent István ünnepén emlékezik az elhurcoltakra, akiknek emlékezetét egy feszület őrzi, neveik felsorolásával.

A legkevesebb adatunk arról a mintegy 15 szentjobbi személyről van, akiket államelleses tevékenység vádjával börtönöztek be. Egyik bajtársuktól, a nagyváradi Kelemen Bélától tudjuk, hogy vele együtt, az Aradról indult „Körös-völgyi ezredes” néven ismert ellenállási mozgalomba szerveződtek 1949-ben. Céljuk a hatalommal szembeni ellenállás volt, akár fegyveres harc által is. Arad és

CSILIK ERZSÉBET KRÓNIKÁJA CSALÁDJA KITELEPÍTÉSÉRŐL

Várad mellett az Érmellék több falujában is szerveződtek. Szentjobbon a Szitkók: József, Gera (Gergely) és László voltak a fő kezdeményezők. A csoportokat rövid időn belül, 1950-ben felszámolták.

A szentjobbi csoport tagjait egy közeli falu, Érolasz egyik házának padlásáról vezették el, miután előzőleg fegyveres ellenállásba bocsátkoztak. 15 és 20 évi börtönbüntetés mellett hármójukat halálra ítélték és ki is végezték. Kelemen először Felsőbányára került, ahol bányában dolgoztatták, majd onnan 1951-ben a Duna-deltába vitték, ahol elmondása szerint 60-61-ben jelentek meg az első, 56 miatti erdélyi elítéltek.

Szintén 1949-ben, a székely származású Takács János szentjobbi plébánost hittanóráról hurcolták el a hatóságok. A felháborodott

hívek a Sváb utcán feltartóztatták a szekert és a papot kimenekítették. A bosszúhadjárat során három asszonyt letartóztattak és két-két évi, Jilava-n letöltendő börtönbüntetésre ítélték őket. A 19 éves Musák László volt az, aki megragadta a papot szállító fogat gyeplőjét. Már másnap éjjel, a tisztelendővel együtt őt is Margittára vitték. A fiatalembert félholt-ra verték, hamarosan belehalt a sérüléseibe, a papot pedig koholt vádak alapján börtönbüntetésre ítélték.

Csilik Erzsébet kötetbe foglalta családjá kálváriáját (*Az Isonzótól a Duna-csatornáig*. Magánkiadás, Budapest, 2013), így a legtöbb adat a Kis család hat tagjának, 1952-ben történt kitelepítéséről maradt fent. A család katonai szolgálatát végző tagja, a könyv írójának testvérbátyja, több társával együtt átszökött Jugoszláviába. A hatalom a család többi tagján állt bosszút: mindannyiukat felpakolták és a baraganiFetestre telepítették. A könyv szerzője 6 évesen élte meg mindezt, testvéreivel, szüleivel és 77 éves nagymamájával.

Egy 800 viskóból kialakított telepre kerültek, ahol első lakhelyük egy sással fedett kis földkunyó volt, amelyben az előző lakók korábban disznókat tartottak. A család ebben, a kitelepítettek számára kialakított rabfaluban vészelte át a következő éveket. Isteni gondviselés, hogy a szörnyű körülmények ellenére mindannyian életben maradtak.

Három évvel később, 1955 őszén térhetek haza, de az osztályellenség bélyege mindvégig, a rendszerváltás bekövetkeztéig rajtuk maradt. Még három évtizeddel később, 1987-ben is megfigyelés alatt tartották őket. Jellemző a helyi párttitkár magatartása, aki e szavakkal igyekezett megfélemlíteni a 15 éves Erzsébetet: „ismerjük a múltadat és a jövődre is gondunk lesz, ha nem vigyázol.”

Csilik Erzsébet *Baragani dal* című egyszerű kis verse a nagy román pusztaságba interáltak mindennapjait tükrözi: „Nem volt kunktunk sem vizünk, /Szomjaztunk és éhezünk, /Nem volt kapunk kerítésünk, /De már nem volt mitől félnünk. /Nagyon vigyáztak most ránk /Milicisták, katonák. /Traktor húzott barázdákat, / Így jelölték az utcákat. / Itt egyforma gazdag volt / Paraszt, tanár és doktor. /A nagy Sztálin tanácsára / Csajkás rendszert a világra! / Hoztak levest hordókba, / Nem volt benne csak uborka, / Az is igen savanyú, / Még a kutyának sem jó. / Meg is lett az eredménye: / Mindenkinek hasmenése, / Tífusz, vérhas, kolera, / Szaporodott Buliga. / Nem volt orvos, nem volt pap, / A menet csendben haladt / Ki a birkalegelőre, / Könnycsepp hullott a gödörbe. / Sűrűn haltak öregek, / Fialatok s gyerekek; /A buligai temetőbe’, / Sírok számokkal jelölve, / Már nem tudni kit takar, / Itt ér véget ez a dal.”

A kommunizmus szellemi alapjai

A kommunizmus soha nem volt politikai rendszer. A kommunizmus vallás volt. Ez az ideológia nélkülözött mindent, ami politikai rendszerré tehetné volna, és tartalmazott mindent, ami egy vallásnak, jobban mondva annak is egy eltorzult, kificamodott formájának, a szektának az ismérve.

Egy politikai rendszer mindenekelőtt logikus. Nem is lehet más, hiszen a politika célja a társadalom működésével kapcsolatos legkedvezőbb szabályozás létrehozása, működtetése, mely biztosítja a társadalom működésével kapcsolatos – sokszor ellentétes – érdekeket. A politika természetesen lehet rossz is, sőt, talán többször működik rosszul, mint jól, de logikus alapvetése attól még megmarad: az egyén és az egyének közösségének érdekére tekint. Ezért nem politika például a diktatúra, hanem egyszerűen csak gazemberség.

A kommunizmus nem egyszerűen egy végtelenen elrontott és kifordított politika, de még csak nem is egyszerűen gazemberség, mint a diktatúra, hanem annál sokkal sötétebb, sokkal gonoszabb. A kommunizmus az embertelenség vallása.

Az egyenlőségen alapuló közösség, amelyik az egyéni érdeket minden vonatkozásban (de mindenekelőtt a tulajdonviszonyok terén) alárendeli a közösségi érdekeknek, nem újszerű az emberiség kultúrtörténetében. Első jeleit már a történelem kezdetén megtaláljuk, és a nagy klasszikus birodalmak korszakán át a középkori Európáig mindenütt jelen van. Csakhogy nem a társadalomban, hanem annak egy különleges, egyedi és elzárt osztályában, a különböző vallások papi rendjének életközösségében. Az egyenlőségben és vagyonszövetségben élő papi és szerzetesi csoportok minden korban jelen voltak az emberiség történetében, és a vallási hierarchia főpapi rendszerének feltétlen engedelmességével körbefogva egy valóban működő életközösséget jelentettek és jelentenek ma is. Csakhogy amíg a papi és szerzetesi közösség minden esetben a *Misterium Tremendum*, az Isten színe előtt való közös meghajlás szimbóluma, addig a társadalmi rendszerré való emelése a legszörnyűbb poklot jelentette. Mert éppen annak alapját, Istent nélkülözte.

Platón a *Politeia* című művében veti fel először a gondolkodás történetében, hogy helyes az, ha a polisz vezetői és az örök, annak érdekében, hogy döntéseiket ne a saját, hanem kizárólag a közösségi érdekek szerint hozzák, nem birtokolhattak tulajdont és nem élhettek családi kötelékben.

Csakhogy Platón is, mint ahogy aztán Morus Tamás *Utópiája* vagy Tommaso Campanella középkori filozófus *Civitassolis* című, ehhez hasonló munkája is bár olyan ideális közösséget ír le, amelyet magántulajdon nélküli természetjog szerint kormányoznak, mégis mindegyik számol, sőt, e rendszer működéséhez kiindulópontnak tekinti a di-

vinitást, a legfelső, transzcendens tekintélyt, ami az istenek panteonja, vagy az ideák tökéletes világa, vagy az egy élő igaz Isten.

Még a felvilágosodás nagy gondolkodója, Jean-Jacques Rousseau sem tud eltekinteni a tökéletes, romlatlan emberi természettől, mint az ideális, az egyenlőségen (noha nem a köztulajdonon) alapuló társadalom alapjától.

Am árulás történt: az egyenlőségen alapuló közösség eszméjében megjelent az istentagadás. A spirituálisnak, a szellemi felsőbb hatalomnak, azaz magának Istennek a tagadása pedig megteremtette az Isten nélküli mennyország földi poklát, a kommunizmust.

Rousseau tanítása termékeny talajra hullott a francia forradalom utáni, a racionalitás búvkörébe került és az istentagadásra éppen készülő Európában. A városi nyomornegyedekben tengődő, a hit lelkiségétől és a művelődés, a tudás szellemiségétől megfosztott munkások milliói tökéletes talajnak bizonyultak – nem csak a kommunista társadalmi rend kísérletéhez, hanem a Gonosz megjelenésének is.

Marx és Engels *Kommunista kiáltványa* (1848) mintegy jóslatként mutat a minden lelkit tagadosötét lélek eljövételére: „Kísértet járja be Európát – a kommunizmus kísértete!” Ez a kísértet azt ígerte, hogy a „kisajátítókat kisajátítják” és ezáltal megszűnik a kapitalista társadalmi rend, hogy helyébe lépjen aszocializmus, aminek aztánakommunizmus lesz a magasabb foka, melyben „mindenki képességei szerint vesz részt a termelésben, és szükségletei szerint részesül a termelt javakból”.

A kommunizmus kísértete nagyon hamar démonná vált, és ennek alapján vallási jegyeket vett fel. Istenként kellett tisztelni az istentagadás dogmáját, mindent átható lélekként volt jelen a materializmus szemlélete, Biblia helyett a pártkönyvet volt kötelező olvasni, papság helyett a politbüro adott kijelentést, főpap helyett az első számú párttitkár mutatott be áldozatot. És ki volt az áldozat? Az ember.

A kommunizmus a Gonosz vallása volt, amely a legelső, legősibb hazugságra épült: „olyanok lesztek, mint az Isten” (1Móz 3,5), akik felépítitek itt, a Földön a mennyországot. Ez a vallás volt a világon létező összes primitív vallás közül a legvéresebb, hiszen áldozó-

helyein, a börtönökben, a neki hódoló országok gulágjaiban 100 millió embert áldoztak meg a kommunizmus vallásának oltárán.

A Gonosznak ez az embert pusztító tombolása nem csak a nincstelen baloldalon, hanem a jólét, a tekintély és a faji dölyf jobb oldalán is megmutatkozott, a kommunizmus ikertestvérében, az önmagát nemzetiszocialistának hazudó fasizmusban. Kommunizmus és náci fasizmus ugyanannak a vallásnak más-más megmutatkozása. Nem véletlen, hogy esküdt ellensége volt egymásnak e két ideológia.

A kommunizmusban maga a Gonosz öltött testet, hiszen a cinikus hazugság, az embert elpusztító gyilkos hatalom és a világságtól való elemi irtózás a Gonosz ismérvei. Kelet-Európa és a világ szinte minden kommunista országában szolgálták vagy éppen még mindig szolgálják ezt a pusztító, hazug hatalmat.

Milyen vak is az ember! Szolgálja azt a hatalmat, amelyik az emberségét veszi el azáltal, hogy emberi mivoltának legértékesebb részét, istenarcúságát tagadja. Nem véletlen, hogy a kommunista rendszer legveszélyesebb ellenségeinek éppen az Istenre mutató, hitvalló keresztényeket és a gondolkozni merészelt értelmiségieket tekintették.

Minden emlékezés és mementó erre az embertelen korszakra nem más, mint hitvalló magatartás. Minden leírás, rövid történet, fénykép, naplóbejegyzés a kommunizmus tombolásáról az élet, a lélek és mindenekelőtt Isten mellett való bizonyágtétel.

Enyed, Szamosújvár, Periprava, Baragan. Megannyi áldozóhelye a Gonosznak. Az embertelenség arcai ezek. Nagyobb szolgálatot pedig nem is tehetnének a Gonosznak és a kommunizmusnak, mint hogy elfelejtjük ezeket a helyeket, ezeket az eseményeket.

Mert szertartása van a Gonosz újra éledésének: előbb felejteni, majd tagadni, végül mikor már nincs emlékezete, akkor újra megjelenni. Semmiképpen nem halott az a hazug démon, ami a kommunizmus nagy színjátékát rendezte a 20. században.

Hiábavaló a ti hitetek?

Lehangoló erővel hat életünkre a szenvedés, a halál, bénító érzés tölt el sikertelenségek, akár történelmi vereségek idején.

„De hála legyen az Istennek, aki a diadalmat adja nekünk a mi Urunk Jézus Krisztus által. Azért szerelmes atyámfiai erősen álljatok, mozdíthatatlanul, buzgólkodván az Úrnak dolgában mindenkor, tudván, hogy a ti munkátok nem hiábavaló az Úrban.” (1Kor 15,57-58) A korinthusiaknak a halálról és feltámadásról szóló levelének e részében is hatszor találkozunk a hiábavaló szóval. A ránk telepedő reménytelenség súlya alatt könnyen utat találhat bennünk a „Miért lettünk hívókké?” kérdése.

A fejezet kezdetén Pál apostol emlékezteti a gyülekezetet, eszükbe juttatva az evangéliumot. Bizony, éppen erről az evangéliumról feledkezünk meg próbák idején. Jézus igehirdetése csupa evangélium volt a földön, de nagypénteken a tanítványai is úgy vélték, hiábavaló volt a hitük Őbenne. Alaposan összezavarodhattak Korinthusban (is) a feltámadás hallatán, mint ahogy elszívárogtak athéni hallgatói is, amikor a halottak feltámadásáról kezdett volna beszélni.

Vajon hány olyan hívó ember van, aki „csak ebben az életben reménykedik a Krisztusban”, de halálon túli életéről csak amolyan „oda lenn már nem fog fájni semmi”, vagy, „onnan még nem jött vissza senki” elképzelése van? Nyomasztó lehet az olyan igehirdetőknek, akik maguk sem hisznek, és a gyülekezetüket is ilyen hiábavaló állapotban látják. Még megpróbált hitű igehirdetők is mélypontra juthatnak, amikor a hiábavaló, értelmetlen és eredménytelen prédikálás szembesülnek. Nagy kegyelem az, hogy bizonyosak lehetünk, az élet nem áll meg nagypénteken.

De... Isten beleszól az üdvtervben gyakran megjelenő kötőszóval a hiábavalóság terhére cipelő tanítványok és hívők életébe. Mély hálára kötelez – és Pál előre bocsátja – az, hogy Isten nekünk adja a diadalt. Nem a halálfullánk rettenete, a pokol felé tartó kilátástalanság uralkodik többé, hanem a feltámadott Úr Krisztus.

Azért... erősen álljatok, mozdíthatatlanul. A győzelmes testi feltámadás kisugározza erejét az evangéliumi életre és szolgálatra. Ma, amikor a keresztyénségre törő, külső veszélyeket látjuk, és a belső, kényelmes kö-

zömbösség is nyilvánvaló, mennyei parancsként hangzik és biztat az Ige: erősen álljatok a bástyákon.

Eszmék és irányzatok, szándékos eltérítési kísérletek sodrában kell mozdíthatatlanul helytállani, az Úrnak dolgában buzgólkodni. Megrázóan érvényesek jelen világunkra és saját népünkre: „ezekben az időkben nincs békesége sem a kimenőnek, sem a hazajövőnek, mivelhogy nagy a nyomorúsága mindazoknak, akik e földön laknak. Annyira, hogy egyik nemzetség a másik nemzetséget és egyik város a másik várost elpusztítja; mert az Isten gyötri őket minden sanyarúsággal. Ti azért bátorságosok legyetek, kezeiteket le ne eresszétek, mert a ti munkátoknak jutalma van.” (2Kor 15,5-7)

A húsvéti híradásban Jézus meghagyta, hogy „előttiünk megy”. Galileától térben és időben egyaránt messze vagyunk, de „bizonyosságok fellege vesz körül” (Zsid 12,1), hogy előttiünk jár, évszázadok és évezredek útjain. A legkétségesebb időben születtek legbátrabb követői, mártírjai és világgraszolóan diadalt nyert az evangélium.

BERECZKI ANDRÁS

Lelkünk elvarratlan szálai

A fiatal gyógytornász rutinosan adogatja izomnyújtogató parancsait.

– Sarkakat előre, lábujjakat hátra, jobb láb, bal láb, előre-hátra, térdeket fel, térdeket le. Mintha negyven esztendő gyűrődései húzódnának, simulnának ki izmaimban.

Közben elmondom, a bal térdemet már filmezték, protézis kellene bele, de nem igazán tudom rászánni magam. Nyugdíjas lelkésként hálás is lehetnék egyébként, mert se cukrom, se koleszterinem, se vérnyomásom, csak az a rusnya térd.

– A sérült láb elvarratlan szálakat jelent – mondja váratlanul a fiatal gyógytornász.

– Hogy értem ezt?

– Van valamilyen rendezetlen lelki ügye. Sokat segíthetne, ha elvarrja e szálakat.

Meglepett. Következő alkalommal ismét felhozom a témát. A szikrázó értelemmel és komoly irodalmi ismerettel rendelkező gyógytornászom kiváló beszélgető partnernek bizonyult. Katolikus vallása is kiderül, mire bevallom, a magam módján kicsit én is az vagyok, már vagy negyven éve bevitem templomunkba a keresztet. Úgy vélem, a reformáció során mintha kiöntöttük volna itt-ott a kereszttel a gyereket is. A nagy lendületben őseink kidobálták az ördög sípládájának nevezett ékszer orgonákat. Talán Máriát is elfelejtettük kissé. Nem állítom, hogy imádni

kellene, de mi protestánsok jobban is tisztelhetnénk, hiszen mégiscsak Isten Fiát hozta a világra.

Egyre szimpatikusabb gyógytornászom ismeri a Viskó című, nagy visszhangot verő vallásos könyvet. Tartalmával nem igazán értünk egyet, abban viszont igen, hogy az Istennel való személyes találkozásra mindenkinek szüksége lenne. E misztikum nélkül ma kiüresedik az egyház élete is.

– Azt mondja, el kell varrnom szálakat a lelkemben?

– Természetgyógyászati tanulmányaimban fedeztem fel. De hát tudja, a test betegségei gyakran lelki eredetűek.

Bűn és bűnhődés témájáig jutunk. Dosztojevszkijt és Tolsztojt idézzük. Különös, hogy e két orosz író mélyen vallásos népéből került ki a tömeggyilkos Sztálin. Éppen tegnap este láthattam Szász Attila Örök tél c. filmjét a Gulagra hurcolt magyar nők szenvedéseiről. Jól sikerült, felkavaró alkotásnak találtam, ma reggel már a sajtóban is méltatták. Fel is háborodtam, mint mindig hasonló témákon. Mindig az áldozatok tragédiával találkozunk.

De meg lehet-e bocsátani az üldözöknök, a kegyetlenkedőknök?

– Megbocsátás nélkül csak önmagunknak ártunk – mondja.

– Ismeri-e valamennyire a kommunizmusban történeteket? Ha elfogadja, hozok magának egy könyvet, a 20. században a magyar református lelkészek ellen elkövetett szörnyűségekről. Mondhatnék pár dolgot saját életemből, a múltban elviselt sérelmeimről. Találkoztam az emberi hitványság néhány formájával. Mindezeket meg kell bocsátani? Azt se tudjuk, hogy kinek, mert nem tolongtak meggyónni a vétkesek.

Lejár a tíznapos gyógytorna. Talán a lelkemet tornáztatták meg jobban. Búcsúzóban még arra kér a kedves gyógytornász: vigyázzak a lelkemre, mert csak súlyosabb lesz a lábam.

Bocsásson meg... az ellenségeinek is. Ne cipeljen felesleges terhet.

Lelkem békéjét istápolgatom az igével: ha az egyik lábad botránkoztat meg téged, vágd le; mert jobb, ha sántán mégy be az életre, mintha két lábbal vetnek a gyehennára (Mk 9,45). Alapos a gyanúm, hogy egyelőre nem lesz üldözők, kínzók, erőszakosak, alattomosak, korruptak nélküli világ. Addig pedig mindig lesznek elmeszesedett térdűek. Jézust pedig, akinek utánozhatatlanul tiszta lelke volt, keresztre feszítették, hogy elviselje a mi fájdalmunkat is.

BERECZKI ANDRÁS

Lelki erőszak

„Engedjétek hozzám jönni a gyermekeket, és ne tiltsátok el őket, mert ilyeneké az Isten országa.” (Mk 10,14)

Szülőnek lenni nagyon szép, viszont néha nagyon nehéz feladat, hiszen alkalomról alkalomra új kihívásokkal kell szembenézni, amikor csak az intuíciónkra hallgathatunk. Vannak olyan időszakok, amikor nagyon könnyen megy, hiszen mindenki hoz magával egy nevelési elvet, amelyben ő maga nevelkedett, azt javítgatjuk, vagy gondolkodás nélkül továbbadjuk. Ilyenkor ösztönösen választolunk, cselekszünk. Viszont vannak olyan szituációk, ahol nagyon nehéz megtalálni, hogy mi az, ami jó is a gyermeknek, célravezető és ugyanakkor helyes is. Általában csak évek, évtizedek múlva derül ki, hogy a módszerünk mennyire volt helyénvaló, akkorára a gyermekünk már felnőtt, vagyis nem sok lehetőség van kijavítani.

A legfontosabb az lenne, hogy ne csak a saját elgondolásunkat, hanem mindig a gyermek igényeit is figyelembe véve neveljük. Ez leírva nagyon egyszerű, az életben akkor válik nehezzé, ha csupán önmagunkra tekintve nevelünk, és közben nem látjuk a gyermeket.

Egy példával világítanám meg. Tanítóképzős koromban gyakorló iskolába járva is tanultuk a szakmát. Volt egy nagyon ügyes, jól képzett és jól nevelő tanítónő az iskolában, akihez szerettünk járni, mert mindig megindokolta a tanítási módszereit. Az osztályában a hátsó padban ült egy fiúcska, vagyis inkább az egész hátsó sor az övé volt, s azt a nap folyamán „be is lakta”, vagyis legtöbbször állt, és sétált a hátsó padokban, folytonosan változtatva a helyét. Én magamban hibáztattam a tanítónőt, hogy biztosan azért nem találja a helyét, mert külön tették, és szegény így nem fog tudni beilleszkedni.

Viszont azt láttam, hogy hétről hétre mind jobban teljesít. Egyszer kibuggyant belőlem a kérdés, hogy az a fiú miért ül hátul, miért nem kap helyet a valaki mellett, miért van kiközösítve? A tanítónő megmosolyogta a naivitásomat és mesélt a fiúról, aki első osztályban alig tudott megtanulni írni-olvasni. A szülők naponta későig dolgoztak, így a nagypapa nevelte, aki nyugdíjazása előtt katonatiszt volt. A fiú így szigorú szabályok között nőtt, akinek pontosan ki volt szabva, hogy mikor mit tehet, vagy nem tehet, mikor mozoghat, tanulhat, és pontosan mikor játszhat. Így a gyermek az iskolában élte ki a mozgásigényét.

A tanítónő őt is pontosan úgy ültette az elején, mint a többiek, volt padtársa, de szegény nem bírt napközben is ülni és megfelelni az összes elvárásnak. A tanítónő, hogy kiderítse a gyermek viselkedészavarának az okát, meglátogatta őket, és rájött, mi a „baj” a gyerekekkel. Túlságosan korlátok közé volt

szorítva, így lazított a korlátokon az iskolában. Ezért kapott a tanítónőtől egy egész padsort és bármikor megváltoztathatta a helyét óra közben. A többiek hozzászórtak ehhez, és ő boldog volt az iskolában. A korábban problémás gyerek, aki nem szeretett tanulni és le volt a maradvány a többiektől, második osztály közepére kiváló tanuló lett.

A nagypapa akkor akart belőle „katonát” nevelni, amikor a legnagyobb volt a mozgásigénye, és mivel nem felelt meg az elvárásainak, folyamatosan alázza otthon. A tanítónőnek sikerült ezt megoldani, mert miután az iskolában kiélhette magát, otthon a nagypapának is jobban meg tudott felelni.

Hogy mi a lelki erőszak? Nem az, amikor a szülő néha ideges, rákiált a gyerekre, kioszt egy taslit, ha rosszul viselkedett, hanem az a lekicsinylő viselkedés, ha a gyermek nem tud megfelelni az elvárásnak, ami hosszú ideig fennáll. Amikor a szülő nem látja a gyermek temperamentumát, igényeit, csak azt, amit ő tanult, ahogyan őt nevelték, és ezt akarja ráerőltetni a gyerekre. És ez a nagypapa meg volt győződve, hogy ő nagyon jól nevel.

Itt van a lelki agresszorok fő jellemvonása: kifogástalan szülőknek hiszik magukat, soha nem teszik fel a kérdést, hogy ők nem rontottak-e el valamit.

A jól nevelő szülő be tudja látni a hibáit, ha a nevelési elve nem válik be, és vált, kipróbál sok mindent, hogy a gyerek egy kiegyensúlyozott felnőtt legyen. A lelki erőszaktevő soha nem lát magában hibát, csak a gyermekben.

Ez a fajta lelki agresszió a hétköznap, amiről nem is gondoljuk, hogy az. Mert amikor erről a témáról beszélünk, hajlamosak vagyunk azt hinni, hogy ez az, amikor a szülők bántalmazták a gyereket, ilyet csak alkoholisták szülők, vagy pszichésen beteg szülők tesznek. Pedig nem, hanem az a lelki agresszió szélsősége, amelyről cikkezni szoktak, közben pedig sok gyermek lesz lelki erőszak áldozata, akiről nem is gondolnánk,

csak kellően egoista szülő kell ahhoz, hogy ne lássa meg a vele élő gyermeket és ne vegye emberszámba.

Egy biztos: minden nevelési hibának, amely a gyermekben megalázottság érzést vagy elhanyagoltságot vált ki, felnőtt korban meglesz az eredménye: ha sikerült kellően megtörni, akkor áldozat lesz egész életében, vándorolva esetleg kapcsolatról kapcsolatra, ha pedig megkeményedett és megfásult, maga is agresszorral válik, és ugyanazt teszi a környezetével, amit ő átélt gyermekkorában.

Egy igazán átfogó meghatározása az érzelmi erőszaknak a következő lehet: „Érzelmi erőszaknak számít minden olyan cselekmény, amely a gyerekben tehetetlenségérzetet, zavartottságot, félelmet vagy büntudatot kelt.

Leggyakoribb példái a gyerek sértegetése, megszegényítése vagy megalázása (gyakran más családtagok vagy idegenek előtt is), képességeinek, hobbijainak vagy barátainak leszólása, elhagyással, örökbeadással vagy egyéb ijesztő dologgal való fenyegetése, a gyerekekkel való kiabálás, ordítózás vagy trágár beszéd, berendezési tárgyak dobálása, a gyerek számára fontos tárgyak összetörése, fokozott és indokolatlan kontroll vagy rettegést kiváltó viselkedés a gyerek mindennapi cselekedetei kapcsán (ruházat, barátok, iskolai jegyek folyamatos és elnyomó felügyelete), stb. Gyerek elleni érzelmi erőszaknak számít a gyerek anyjának bántalmazása is, akár a gyerek előtt, akár „titokban” (pl. a másik szobában vagy fojtott hangon) történik.

A lelki agresszió áldozatává vált gyerekeknek megvannak a tünetei: hol túlzott aktivitás, hol túlzott visszahúzódás formájában, de vannak olyan pszichológusok, akik azt mondják, hogy a gyerekkori tikkek, mint például a szem-, arcrángás is annak a következményei.

Ne felejtjük figyelni a gyermekeket, és időről-időre felülvizsgálni a nevelési elveinket.

Értékeink felmutatása a Lorántffyban

Ünnepélyes keretek között nyitották meg a Reformáció Kelet-Közép-Európában című kiállítást a nagyváradai Lorántffy Zsuzsanna Református Gimnáziumban.

A gimnázium, Kövendi Éva zenetanár által vezetett kórusának előadásával kezdődött el az ünnepség, majd Forró László főjegyző és helyettes püspök szolt az egybegyűltekhöz. A kiállítás során a református iskola együttműködött az EP-képviselővel és sok mindenki mással, hangzott el. A kiállított anyag egybek mellett a lengyel, a morva, a cseh reformációról nyújt részleteket – azokból az időkből, melyeket olyan lendület jellemezett, mely teljesen átformálta a széteső közösségeket. A tömegeket mozdító hitújítás sorsközösségeket is átformált.

ÁTADNI MAGUNKAT

Sem hit, sem sorsközösség mára abban az állapotában nem létezik – az életérzés, mely manapság jellemez bennünket, az, hogy csak magunkra számíthatunk; milliós lakosságú városokban az emberek elmagányosodnak, de legalább Istenre számítanak-e? – tette fel a kérdést a főjegyző, aki később arra tért ki: sokan egyfajta lebutult verziói önmaguknak, mely képtelen felfogni a hit fontosságát, pedig eredetileg nem ilyenek lettek teremtve. Ők senkinek és semminek nem akarnak helyet adni és meg vannak győződve, hogy náluk nincs külön. „Átadni a helyünket, átadni önmagunkat Istennek nem kötelező, de hogy a jelen és a jövő ebben van, az biztos” – mondta főjegyző.

Zsíros Anikó iskolaigazgató köszöntötte az egybegyűlteket, s elmondta: ilyen alkalmakkor érezzük, hogy jó helyen vagyunk, ő bízik és hisz benne, hogy ötszáz év múlva is itt lesz ez az iskola és lesznek gyerekek, akik belakják majd.

Sógor Csaba RMDSZ-es EP-képviselő, a kiállítás ötletgazdája elmondta: Brüsszel és Strasbourg után most Váradon mutatják be a református gimnázium által készí-

tett anyagot, mely jobban megismerteti az unión belül is ezt a térséget. Egyúttal kitért a MinoritySafePackfontosságára, még pár százezer aláírás hiányzik, hogy meglegyen az egymillió. Tíz éve mindig a gondokat, a problémákat soroljuk – ez a kiállítás abban segít, hogy láthatóvá váljon Európa nyugati felében: akár reformációról, akár másról volna szó, Európa keletei fele sem rosszabb, mint a nyugati. A vasfüggöny nyugati oldalán is volt butítás, ezért is fontos, hogy felmutassuk azokat az értékeket, melyek Európának ezt a részét gazdagítják – annál is inkább, mivel van mit felmutatni, s egyesek bizony elcsodálkoznak azon, hogy a világ harmadik anyanyelvre lefordított Bibliája a miénk, s hogy a 450 ezelőtti tordai országgyűlés megszavazta, hogy mindenki azt a hitet követheti, amelyiket szeretné.

A tordai megemlékezéssel kapcsolatban Sógor Csaba megjegyezte: ez példa lehet arra vonatkozóan, hogy miként lehet méltóképpen együtt ünnepelni, nem azt ünnepelve, ami szétválaszt, hanem azt, hogy közös országban élhetünk. Ezt követően ismertette a most induló vetélkedővel kapcsolatos legfontosabb tudnivalókat, majd megnyitottak nyilvánította a kiállítást.

A későbbiek során Szakács Zoltán iskolalelkész és Márton Katalin rajztanár mondták el, hogyan született meg a kiállítás,

mely a kelet-európai reformációt mutatja be, s olyan élettörténeteket ismertet, melyeket nem biztos, hogy a mindennapokban elolvassanak a diákok. A kiállítás részét képezik a Kárpát-medencei református templomok kazettás mennyezetmintái alapján készült feldolgozások, melyeket a rajztanár vezetésével készítettek a diákok. A jelenlévők egyúttal megtekinthették azt a kisfilmet is, mely szintén a diákok készítettek, s mely humorosan mutatja be a reformáció kulcseseményeit, modern környezetbe áthelyezve.

Cseke Attila RMDSZ-es szenátor is gratulált a kiállítás létrehozóinak – mint mondta, hiszi, hogy ezzel a tárlattal nemcsak a reformációt, hanem Váradot és Bihar megyét is képviseljük. Fontos az értékeink megtartása, s fontos, hogy a diákok is érezzék, hogy mi értékeket teremtettünk és hoztunk. A reformációnak a nyelv megőrzésében is óriási szerepe volt, mindezt fontos egy globalizálódó fogyasztói társadalomban felmutatni – hogy nyugaton is tudják, mit is teremtettek elődeink. A szenátor még több ilyen közösségformáló pályázatot kívánt, s azt, hogy ezeket lehetőleg szintén a váradiai nyervek meg.

Az ünnepség után Sógor Csaba *Európa jövője és a keresztény ember felelőssége* című előadását mutatta be, s a jelenlévők kérdéseket tehetek fel. *(A Bihari Napló nyomán)*

Isten keze közösséget épít Szapáryfalván

„Eróm és énekem az Úr, megszabadított engem. Ő az én Istenem, őt dicsőítem, atyám Istene, őt magasztalom. Az Úr vitéz harcos, „az Úr” az ő neve. Szekereit, hadát a fáraónak tengerbe vetette, válogatott, legjobb harcosai belevesztek a Vörös-tengerbe. Elborította őket a mélység, kőként szálltak a mélybe. Jobbod, Uram, dicső az erőtől, jobbod, Uram, szétzúzza az ellenséget.” (2Móz 15,2-6)

Nem is lehetett volna találébb mottója az egyetemes imahétnek Szapáryfalván, hiszen napról napra az Isten szabadító munkájáról és megtartó, népét egységessé formáló hatalmáról hallottunk. A kezdő és záró alkalmak kivételével, amit a helyi lelkész, Csizmadia Ferenc tartott, vendég lelkészek szolgáltak.

Hétfőn Dumitrescu Mihai, lugosi római katolikus plébános a bátor, tettekben is megnyilvánuló felebaráti szeretet gyakorlására bátorított. Az irgalmasság testi és lelki cselekedeteire nagy szükség van a mai modern korban is, amikor egyes társadalmakban az isteni képmás eltorzítása egészen a rabszolgaságban tartásig fajul. Jézus követőiként, aki ledönti a gátakat és megváltoztatja a társadalmi normákat, nekünk is fel kell emelnünk szavunkat az elnyomottak megmentése érdekében.

Kedden Megyaszi Attila lelképásztor és felesége, Júlia érkeztek hozzánk Resicabányáról. Az ige üzenete a 16. zsoltárból hangzott. Amiképpen Dávid az Úrhoz menekült és nála talált elrejtettséget, ugyanúgy a mi múltunkat, bűneinket is befedezi az Isten. És ráadásul egy gazdag, bővülő, bármilyen körülmény között is békés életre hív meg bennünket.

Szerdán Madaras János adventista atyánkfia éppen erről a békességről tett bizonyosságot nekünk, amelyet csak Jézus Krisztus által kaphatunk meg: „...az én békeségemet adom néktek... nem úgy adom, ahogy a világ.” (Jn 14,25-27)

Csütörtökön Czapp István igazfalvi lelkész a Lk 18,35-43 igeszakasz alapján, amely egy vak ember meggyógyításának története,

igen sok aktuális mondanivalót fogalmazott meg. Bizonyára mi nem vagyunk olyan kiszolgáltatottak és kinasztítottak, mint a névtelen koldus. De kerülhetünk kilátástalan helyzetekbe, szembesülhetünk megoldhatatlannak látszó problémákkal, amikor nekünk is kiáltanunk kell Istenhez tiszta látásért. Bartimeustól (a neve csak annyit jelent, hogy Timeus fia) tanulhatunk mi is kitartást, céltudatosságot, önmagunk felvállalását. Hiszen a gyógyulás útja mindig egyszemélyes.

Pénteken Bódis Ferenc végvári lelkész-esperes szolgálatában szívünkbe helyezte, hogy javainkat Istentől vegyük el, halálával és az Ő dicsőségére használjuk. Csak az ilyen lelkület őrizhet meg bennünket a kishitűségtől és aggodástól, de a képmutatástól és a telhetetlenségtől is, ami romlásba taszít. Azt, aki a lelke üdvösségével nem törődik, bolondnak nevezi a Szentírás, viszont aki Istenben gazdag, annak mindene megvan már itt a földön és az örökkévalóságban. (Lk 12,1.8-21)

Meghívottként jelen volt – az esperes családján kívül – Teleki Gábor, a Presbiteri Szövetség elnöke, feleségével, Gizellával. A szapáryfalvi gyülekezet elöljáróival asztalközösségben zárva az együttléteket, megoszthattuk egymással tapasztalatainkat, közösségépítő törekvéseinket, terveinket.

A vendég lelkészek sorát Gáll Zoltán lugosi lelkész zárta, aki szintén családja kíséretében jött el közénk. A 127. zsoltár üzenete az ismert szófordulattal fejezhető ki: emberé a munka, Istené az áldás.

Felhívásként hangzott el, hogy „építs családot otthon és az egyházban.” Mindehhez azonban kevés az emberi erőfeszítés, ha nincs ott a „kötőanyag”, Isten áldása. Fontos, hogy életünk biztos alapra épüljön, és az is, hogy megértsük annak jól elrendelt célját. De a mindennapi életvezetésünkben is szükségünk van felülről jövő bölcsességre, hogy különbséget tudjunk tenni a szükséges és a divatos, ám hiábavaló dolgok között.

A zord idő ellenére minden este megtelt az imaterem. Örülünk, hogy a belső indíttatás sokakban legyőzte a kényelemszeretetet vagy egyéb akadályokat. És ez így van rendjén, hiszen a közösség gyakorlása egyik alappillére a keresztyén életnek. A gyülekezet, különösen az asszonytestvérek szolgálatkészsége és vendégszeretete újból megmutatkozott a sok finom sütemény elkészítésében illetve a vendégeink vacsoráztatásának megszervezésében. Hisszük, hogy a legkisebb (hála)áldozat is kedves az Úr előtt és áldásként térül vissza a jószívű adakozónak.

CSIZMADIA FERENC

Köszönetnyilvánítás

A nagyváradai Partiumi Keresztyén Egyetem Arany János Kollégiuma hálással köszöni a Koltói Református Egyházközségnek adományozó segítőkészségét és nagylelkűségét, valamint lelkészének, nt. Ecsedi Árpádnak a közbenjárását.

A koltói gyülekezet rendszeresen ajándékoz száraz tésztát a kollégium munk konyhájának, ezért fogadják hálás köszönetünket!

A kollégium dolgozói, diákjai, valamint vezetője, DOHI ALIZ

Évértékelő közgyűlés a KRE Presbiteri Szövetségénél

2018. március 10-én, délelőtt 10 órától tartotta meg a Királyhágómelléki Református Egyházkerület Presbiteri Szövetsége éves közgyűlését, Nagyváradon a Püspöki Palota dísztermében.

A közgyűlés ft. Csúry István püspök nyitó áhítatával vette kezdetét, aki igemagyarázatát a Mt 21,18-22-re alapozta.

Az áhítatot követően Lakatos Nella, a presbiteri szövetség jegyzője tartotta meg a számbavételt, a kilenc egyházmegyét 75 küldött képviselte.

A köszöntések rendjén elsőként Tóth András, a KRE-PSZ elnöke üdvözölte a megjelenteket, megköszönte az igemagyarázatot, valamint köszöntötte a Magyar Református Presbiteri Szövetség részéről jelen lévő dr. Szilágyi Sándor egykori ügyvezető elnököt, Nagy Mihály elnökségi tagot és Váczi Gábort, a szövetség titkárát.

Az elnökség tagjai nőnap alkalmából egy-egy szál szegfűvel kedveskedtek a jelenlévő hölgyeknek.

Az egyházmegyei presbiteri szövetségek javaslatára 2018-ban a KRE Presbiteri Szövetsége tizenegy presbiternek ítélte oda a „Presbiteri Szolgálatért Díjat”, színezüst kehely kitűző, amelyet azon presbitereknek adományoznak, akik áldozatos munkájukkal szolgálták, szolgálják anyaszentegyházunk épülését. E magasrangú kitüntetést a következők kapták: Váczi Gábor, a MRPSZ titkára; Pataki Károly, a Presbiteri Szolgálatért Díj ötletgazdája és kivitelezője; Vicsai János, Nagybányai Egyházmegye; dr. Varga Attila, a KRE volt főgondnoka, az Alkotmánybíróság tagja, Szatmári Egyházmegye; Kulcsár Károly, Nagykárolyi Egyházmegye; Fazekas Éva, Bihar Egyházmegye; Helmeczi Lajos, Érmelléki Egyházmegye; Tóth Lídia, Aradi Egyházmegye; Tóth Antal, Temesvári Egyházmegye; Orbán Géza, Szilágysomlyói Egyházmegye és Bántó Zsiga, Zilahi Egyházmegye.

A közös méltatást Lakatos Nella, az egyházkerületi presbiteri szövetség jegyzője ismertette a jelenlévőkkel. Bizonyosságot tettek Váczi Gábor és Varga Attila díjazott presbiterek.

A díjak átadását követően került sor elsőként az egyházkerületi elnök, majd az egyházmegyei elnökök éves beszámolóira, pénzügyi beszámoló, sajtóbeszámoló, missziói beszámoló, valamint az éves tagsági díj megállapítására.

Elhangzott és megszavazták a KRE-PSZ programjavaslatát a 2018-as évre, amely szerint az idei nyári konferencia színhelye ismét Nagyvárad lesz 2018. augusztus 24-25. között. A két napos konferencia vezérgondolata: „Imádkozó és cselekvő presbiter”.

Megtudtuk még, hogy a Magyar Református Presbiteri Szövetség nemzetközi konferenciáját Mezőtúron rendezi meg 2018. június 21-24. között.

A 2018-AS ÉV DÍJAZOTT PRESBITEREI

Tóth András a KRE-PSZ elnöke bejelentette, hogy az idén április 6-7., illetve július 20-21-én megkezdődnek a presbiterképzések, amelyek helyszíne Nagyvárad, a Püspöki Palota díszterme. Még egy nagyon fontos találkozót szervez a KRE-PSZ 2018. október 26-27-én Solyomkőváron, az Együttműködési Tanács 3. ülését, amelyre hívják és várják a Magyar Református Presbiteri Szövetség, a Németországi Presbiteri Szövetség, Kárpátal-

jai Református Egyházkerület Presbiteri Szövetsége, az Erdélyi Református Egyházkerület Presbiteri Szövetsége, Szlovákiai Presbiteri Szövetség és mint házigazda a Királyhágómelléki Református Egyházkerület Presbiteri Szövetség küldötteit.

Az Úr Isten vezessen mindennemű szolgálatainkban és adjon nekünk bölcsességet terveink megvalósításában.

TÓTH ZSIGMOND BÉLA, hegyközcsatári presbiter

Nico ter Linden (1936–2018)

Amszterdami lelkipásztor, egyházi író volt. Mint a bibliai történeteket újramesélő lelkipásztor nevét tavaly december óta mi is ismerjük. Akkor volt Nico ter Linden *Az a hír járja* című népszerű sorozata első kötetének bemutatója a teológia dísztermében.

A könyvet nálunk Ida Eldering holland lelkipásztor mutatta be, aki maga is volt amszterdami lelkész, és közelről ismerte az úgynevezett „amszterdami iskolát”, azt az ószövetséges irányzatot, amelyet Nico ter Linden is szívesen követett.

Nico ter Linden prédikációi és bibliai elbeszélései azért voltak közkedveltek, mert mind a templomos gyülekezetet, mind az

egyháztól elidegenedett mai embereket egyformán meg tudta szólítani. A gyülekezetet azzal, hogy mindenki érezte: lelkipásztor szíven él meg hitét, s ugyanígy szereti egyházát is. A templomot is úgy szerette, hogy legtöbbször nem otthoni dolgozószobájában, hanem a templomban írt. A szekularizált hallgatóság pedig azért kedvelte, mert az ő tolmácsolásában a bibliai történetek érthetővé váltak a racionálisan gondolkodó mai ember számára is.

Az 1995–2004 között hat kötetnyi bibliai elbeszélése sok százezer példányban kelt el, igazi könyvsiker lett. A szerző e mellett az egyik legnagyobb holland napilap (a Trouw) egyházi rovatának rendszeres cikkírója, s az NCRV nevű keresztyén rádió- és televízió csatorna népszerű egyházi műsorának szerkesztője volt. Írásai és tévéműsorai nyomán nemzedékek szűrték le a Bibliával kapcsolatban a tanulságot: „Így már én is értem!”

Teológiai szemléletét sokan – joggal – vitták. Az volt ugyanis a felfogása, hogy a Biblia történeteit – az üdvösség történeti fordulópontjait is beleértve! – nem lehet racionálisan igazolni. De a hit számára igazak. Ironikusan jegyezte meg egyszer: „Nem veszíték észre, hogy egész országnyi ember szakad el az egyháztól, mert már nem kellene nekik a

csokoládémázzal leöntött bibliai történetek?” Nézete szerint a Biblia racionális, történeti hitelenségétől megfosztott újramesélése ugyanakkor nem engedi meg, hogy a mai ember slamos nyelvi szintjére süllyedjünk. A Szentírás ősisége, isteni titka, nyelvének emelkedett költőisége arra kell készítse a bibliaolvasó és igehallgató embert, hogy megilletődött, mély átéléssel és hittel adja át magát a szövegnek. „Mintha ősbemutató lenne, úgy készült minden istentiszteletre” – mondta egykori kántor-munkatársa Nico ter Lindenről.

Vegyük kézbe, olvassuk mi is Nico ter Linden *Az a hír járja* című nagy műve első kötetét. A kolozsvári Exit kiadó jóvoltából itt van a kezünkben. Olvassuk elsősorban mi, lelkipásztorok. Mert ami benne nem „bultmanni” mellékút, hanem a héber gondolkodás jó gyümölcse, az igehirdetésünket fogja gazdagítani. De adjuk a könyvet konfirmáló és konfirmált ifjaink, egyetemi ifjúságunk, bibliaköri hallgatóságunk kezébe: hasznos olvasmányélményt és jó vitaanyagot nyújt ahhoz, hogy a Bibliát mint Isten igéjét a mi népünkhöz is közelebb vigyük.

Így válhat a távoli Hollandia szülőtte a mi tanítónkká is. Istennek legyen érte hála.

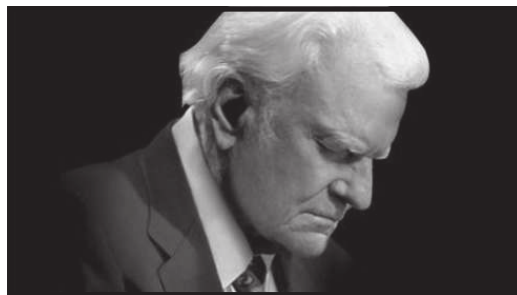
DR. JUHÁSZ TAMÁS

Közel egy évszázad az úr szolgálatában

A világszerte és a magyar református közösségekben ismert amerikai prédikátor, Billy Graham (William Franklin Graham) 2018. február 21-én családja körében hazatért Urához. Ő volt a 20. század egyik nagy Krisztus-bizonyosságtevője.

Billy Graham ott halt meg, ahol meglátta a napvilágot az első világháború végén. Észak-Karolina államban, Charlotte-ban, 1918. november 7-én született. 16 éves volt, amikor keresztyén hitre tért. Azután teológiát tanult és az egyik chicagói baptista gyülekezet prédikátora lett. Egyre többet szolgált igehirdetésekkel, igemagyarázatokkal, evangelizációval, örömhírral a rádióadásokban is. 1950-ben megalakította a Billy Graham Evangelizációs Társaságot, amit ma fia, Franklin Graham vezet. 1957-ben New Yorkban evangelizált, azóta egyre ismertebbé vált hazájában és világszerte.

Talán senki sem hatott olyan mélyen az amerikai protestantizmusra, mint ő. El is nevezték a „nemzet előimádkozójának”, „Amerika pásztorának”. A világi médiában pedig könnyedén csak így illették őt: „Isten gépfegyvere”. 1965 óta kivételes tiszte lett és maradt, hogy az elnöki beiktatásokon ő mondta a „hivatali” imát. Milliók tekintették őt lelki tanácsadójuknak, lelkigondozójuknak. A Charlotte-ban 2007-ben megnyitott „Billy Graham Könyvtár” ünnepi hasz-

nálta vételek három elnök is megjelent: G. H. W. Bush, Jimmy Carter és Bill Clinton. Clinton jegyezte meg róla: „Amikor az elnöki ovális irodában vagy a Fehér Házban imádkozott, azt éreztem, hogy nem az elnökért mondja az imát, hanem értem, személyesen”.

Hivatalos statisztikák szerint élete folyamán mintegy 200 millió embert ért el evangelizációjával, Krisztussal. Tömeg-evangelizációs szolgálatát 2005-ben New Yorkban fejezte be. Azóta egyre inkább visszahúzódtan élt szülőföldjén. Ott hunyta le szemét, látásában és hallásában nagymértékben hordozva az öregség és elmúlás fátyolát.

Felesége, hűséges imatársa, útítársa és szolgatársa 2007-ben ment haza minden élők útján 64 évi házasság után. Öt gyereket adott nekik az Élet Ura. Isten megőrizte őt mindenfajta botránnytól, kétes hírtől. Tévedéseit hamar belátta, s akkor azokról nyilvánosan is beszélt. A 70-es években például arról: Isten Országát olykor összetévesztette az

amerikai jóléti állammal. Élete során több mint 100 országban járt evangelizálni, így nálunk is. Évtizedekkel ezelőtt, más rendszerben az Igazságról, a Szabadítóról beszélt. Igehirdetései ütősek, szemléletesek voltak, az a mód, ahogyan prédikált, átvitte hallgatóira szinte rajongó odaadását, szeretetét Jézus, a világ Megváltója iránt.

Kivételesen mély és gazdag bibliaismereget mindig meglepetéssel, újszerű látásokkal ajándékozta meg hallgatóit. A mindennapi életből vett példákkal azonnal hidat épített, kapcsolatot teremtett hallgatóival. De a hídon nem ő, hanem az Úr Jézus Krisztus járt. Üzenete ugyanolyan egyszerű volt, mint Megváltó Krisztusáé: Térjete meg, higgyetek az evangéliumban, és én bennem. Képes volt arra, miközben a hagyományos erkölcsi és bibliai értékeket védelmezte, hirdette, élte és boldogan adta ezeket tovább, hogy senkinek, semmiféle politikai vagy egyéb mozgalomnak ne kötelezze el magát. Csak Krisztusnak.

Istené legyen a dicsőség azért a hatalmas magvetésért, amit jó hat évtizedes evangelizációs szolgálata során elvégezhetett. Világszerte ma is százmilliók adnak hálát azért, hogy köztünk járt, és mindig Arra mutatott rá, Aki nem csak velünk járt, hanem velünk is marad. Aki Őt követi, az, ha meghal is, él.

DR. BÉKEFY LAJOS

Megosztott templomok Hollandiában és megszűnt gyülekezetek Németországban és Franciaországban

Fricska

Egyszer egy lelképásztor egy politikussal beszélget. Kérdi a lelkész a politikust:

– Mondja csak, képviselő úr! Annyit hallunk az állami korrupcióról manapság, de nem igazán értem, hogy miképpen is működik az.

– Hát, tiszteletes úr, nem bonyolult dolog az, elmagyarázom! Tegyük fel, hogy a gyülekezet fel akarja újítani a templomot, és pályázatot ír ki a munkára. Jelentkezik rá Gyuri, és az ajánlata az, hogy 60 000 euróért felújítja a templomot. Jelentkezik Józsi is, aki 80 000 euróért újítja fel a templomot. Végül jelentkezem én is, és felajánlom, hogy 260 000 euróért felújítom a templomot. Melyiket fogja választani?

– Hát a Gyuriét, a legolcsóbbat!

– Látja, tiszteletes úr, ezért nem érti maga a korrupciót. Az én ajánlatomat kellene elfogadja, a 260 000 euróért.

– Hát azt meg hogy? Nincs is annyi pénzünk rá, meg aztán maga sem építkezési vállalkozó!

– Nem baj. Letesz egy pályázatot és én megszerzem rá a pénzt Bukarestből.

– Na, de még mindig nem értem, hogy miért a maga 260 000 eurós pályázatát kellene elfogadjuk, és nem a Gyuriét, a 60 000-est?

– Azért, mert a 260 000 euróból 100 000 a tiszteletes úré, 100 000 az enyém, 60 000-ből pedig megcsináltatjuk a munkát Gyurival!

Nem egyházzakadásról vagy egyházi konfliktusról van szó, hanem a rohamosan elnéptelenedő hollandiai templomok kérdéséről, amely most – úgy tűnik – érdekes fordulatot vett.

Nemrég jelent meg egy könyv Hollandiában (*KerkenDelen – Megosztott templomok* címen), amelyik 11 elnéptelenedő, kiürülő templom sorsát követi nyomon az elmúlt évtizedekben.

A könyv olyan templomok történetét mutatja be, amelyek megmenekültek attól, hogy kiürülve elárverezték őket, hogy aztán üzletként, sportközpontként, bárként vagy éppen mecsetként folytassák szomorú történetüket. A bemutatott templomok különböző – jórészt református – felekezeti háttérrel rendelkeztek, ám miután kiürültek, az anyaegyház nem adta el őket, hanem olyan bevándorló keresztyén közösségeket kerestek meg, amelyeknek nincs saját templomuk. Mindenekelőtt stabil, hitvalló keresztyén közösségeket kerestek, és találtak is szép számmal Hollandia-szerte, mindenekelőtt a kínai keresztyének között. Hollandiában több százezerre teszik a keresztyén kínaiak számát, akik már évtizedek óta rendszeres keresztyén gyülekezeti életet élnek Hollandiában.

Az egyik legérdekesebb története kérés kívül az utrechti „Pniëlkerk”-nek van. Ez a templom egykor a holland református egyházé volt, ám miután elnéptelenedett, a „ChineseChristelijkeGemeenteNederland” (Kínai Keresztyén Gyülekezetek Hollandiában – CCGN) vásárolta meg és használja minden vasárnap. A kínai keresztyén gyülekezet megmentette a református templomot attól, hogy – amúgy szép zöld környezetben lévén – sport- és szabadidőközponttá alakítsák.

Az elnéptelenedő holland református templomok komoly önvizsgálatra készítetik

az egész európai reformátusságot, annak 500. emlékűnepe után.

Nyugat-Európa más országaiban még rosszabb a helyzet. Míg Hollandiában a bezárt templomokat távol-keleti keresztyének veszik át, vagy legrosszabb esetben könyvtárat vagy valamilyen üzletet nyitnak bennük, Franciaországban és Németországban mecsetté alakítják őket.

EMIR SULTAN MECSET A NÉMETORSZÁGI HILDENBEN

Legutóbb Németország észak-nyugati részén található ipari városban, Duisburgban, a római katolikus egyház bejelentette, hogy 6 templomot kényszerülnek bezárni a csökkenő számú látogatók miatt. Ezek a templomok közül több is mecsetként fog tovább működni. A római katolikus templomokon kívül néhány protestáns templomot is mecsetté alakítottak Németországban, ahol a muzulmán lakosok száma a '80-as évektől mostanáig 50 ezerről több mint 4 millióra ugrott.

Becslések szerint Németországban összesen több mint 400 római katolikus és a százat meghaladó protestáns templomot zártak be 2000 óta. Másik 700 római katolikus templom bezárását tervezik a következő néhány évben.

Franciaországban sem jobb a helyzet. A római katolikus egyház mindössze 20 új templomot épített Franciaországban az elmúlt évtizedben, de több mint 60 templomot kényszerült bezárni, melyek a párizsi székhelyű római katolikus napilap, a La Croix szerint előbb-utóbb mecsetként fognak működni.

VISKY ISTVÁN

HARANGSZÓ

A Királyhágómelléki Református Egyházkerület gyülekezeti lapja
ISSN 1221-0323

www.facebook.com/harangszo

Szerkesztőbizottság: Békefy Lajos, Fábián Tibor, Ghitea-Szabó József-Levente, Oroszi Kálmán, Tokár Sándor, Törtös Beáta, Wagner Erik. Felelős szerkesztő: Visky István. Tördelőszerkesztő: Petrikó Ildikó.

Szerkesztőség: BH-410202 Nagyvárad, Sulyok István u. 9. sz. Tel.: 0726242824, 0259435386. E-mail: harangszo.ujtag@gmail.com
Honlap: www.krek.ro, www.facebook.com/harangszo, www.harangszoujsag.wordpress.com.

Készült a Királyhágómelléki Református Egyházkerület Szenci Kertész Ábrahám Nyomdájában. Felelős vezető: Wagner Erik. A lap terjesztése a lelkészi hivatalokon keresztül történik. A szerkesztőség fenntartja magának a jogot, hogy a beérkező írásokat rövidített és szerkesztett formában közölje. Meg nem rendelt kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.